

Studiemateriaal mbt onderwerp m/v en ambten

GKV Dronten-Noord

26 februari 2017

Inhoud:

- Samenvatting deputatenrapport
- Dolf te Velde Ambt M/V: de Bijbel en wij
- Dolf te Velde Ambt M/V: Is er een weg terug?
- Wolter Rose: Beschrijvende en voorschrijvende teksten in het deputatenrapport
- Wolter Rose: Een cultuurbepaalde lijn — of is er meer aan de hand?
- Maaïke Harmsen: Hoe ik veranderde van vrouwenstandpunt in 25 jaar
- Henk Folkers: Scheppingsorde
- Dolf te Velde: Man/vrouw en ambt – welke weg slaan wij in? Lezing gemeenteavond Dronten-Noord 16 februari 2017

De in deze bundel weergegeven documenten zijn een selectie uit een enorme hoeveelheid artikelen die te vinden zijn, inclusief de lezing van ds te Velde op de gemeente-avond van 16 februari. Als kerkenraad hopen we dat het een hulpmiddel mag zijn om meer verdieping te vinden in het onderwerp m/v en ambten.

Samen dienen

Samenvatting van het rapport M/V en ambt

NB! De samenvatting geeft weer wat we in het rapport onderzocht en geadviseerd hebben. Dit stuk kan het rapport niet vervangen maar is bedoeld om een breed publiek te informeren. Wie verder wil lezen verwijzen we geregeld.

Deputaten M/V en ambt: voorzitter mr. dr. A. Haan-Kamminga; secretaris dr. J.P. de Vries; prof. dr. E.A. de Boer; E.J. de Jong-Wilts MA; H.S. Nederveen-van Veelen BTh; prof. dr. C.J. de Ruijter en dr. W.F. Wisselink.

Inleiding

Omdat we het belangrijk vinden dat de synode een keuze maakt, zullen we een aantal bouwstenen aandragen. Deze bouwstenen zullen de synode helpen om een positie te bepalen en een keuze te maken.

Daarbij telt voor ons allereerst dat we willen luisteren naar wat de Bijbel zegt over mannen en vrouwen, en over de ambten. Vervolgens kijken we naar de geschiedenis van de ambten. Ook kijken we naar de praktijk in de kerken en naar hoe in de zusterkerken in binnen- en buitenland over de ambten wordt gedacht. Ter afsluiting geven we een overzicht van ons voorstel aan de synode.

Bijbelse bouwstenen

In hoofdstuk 2 van het rapport laten we zien hoe in de Bijbel de inzet van vrouwen zichtbaar wordt. Het wordt duidelijk dat de Bijbel geen direct antwoord geeft op de vraag of vrouwen in de ambten mogen dienen. De manier waarop wij in de kerken het ambtswerk hebben georganiseerd, komt ook niet rechtstreeks uit de Bijbel. Wel vinden we in de Bijbel duidelijke aanwijzingen over de inzet van vrouwen. Zo lezen we over de gaven van vrouwen die worden ingezet als profetes, apostel, diaken of rechter.

Man en vrouw zijn in de Bijbel gelijkwaardig, maar niet gelijk. God heeft man en vrouw verschillend geschapen en aan elkaar gegeven. Samen hebben zij de opdracht gekregen om voor de wereld te zorgen en deze op te bouwen. In die gezamenlijke verantwoordelijkheid is het de taak van de man om daarin voorop te gaan. Het gaat daarbij om gezag in Christus, en vol overgave willen dienen. Dat betekent niet dat de man over de vrouw zou heersen. De teksten over de man als hoofd wijzen op een wederzijds willen dienen, ieder in hun eigenheid als man en vrouw. De Bijbel laat hierin twee sporen zien: we zien vrouwen die vrijuit spreken en lezen tegelijk in een aantal teksten dat vrouwen dienen te zwijgen. Volgens ons wordt duidelijk dat deze teksten bedoeld zijn om te voorkomen dat mannen of vrouwen overheersen en daarmee de gezamenlijke verantwoordelijkheid scheeftrekken. De Bijbel helpt ons dus niet rechtstreeks aan een rol-/taakverdeling in de kerk van toen en nu.

Als we lezen over wat de Bijbel zegt over de leiding van de gemeente en wie die leiding geeft, dan ontstaat evenmin een helder beeld. In de Bijbel zien we veel verschillende taken en rollen, waarbij de rol van 'oudste' steeds belangrijk blijkt te zijn voor de leiding van de gemeente. Zo wordt duidelijk dat er bijzondere ambten zijn, door God aan de gemeente gegeven. Mensen met een bijzonder ambt gaan voorop en leiden de gemeente onderweg in Gods koninkrijk.

Geschiedenis

De Bijbel is in de geschiedenis van de kerken steeds de basis geweest voor de keuzes die zijn gemaakt rond het instellen en inrichten van de ambten. Hierover gaat hoofdstuk 3 van ons rapport. In het geval van bijzondere ambten was het van belang dat er niet alleen een interne roeping was, maar ook een externe. Degene die ambtsdrager werd, moest worden verkozen en bevestigd door de gemeente. Zo wordt zichtbaar dat wie leidinggeeft aan de gemeente gaven heeft en bijzondere verantwoordelijkheid krijgt. In de belijdenissen van de kerk is nooit de keuze gemaakt om vrouwen buiten de ambten te houden. Dat ambten alleen voor mannen open waren, kwam ook door de manier waarop de maatschappij en het bestuur waren ingericht. Het was daarom vanzelfsprekend dat vrouwen geen ambt kregen, zoals dat ook in de samenleving lange tijd vanzelfsprekend was. In de Bijbel zien we dat er naast mannen ook vrouwen zijn die bijzondere ambten invullen.

We vinden in de Bijbel geen overtuigend 'nee' tegen het gesloten houden van alle ambten voor vrouwen in alle tijden en plaatsen. Dat betekent dat de bijbellezer, de gemeente en de verbonden kerken een koers moeten kiezen voor de inrichting van het ambt en de vormen waarin mannen en vrouwen samen dienen.

Dat geeft de synode ruimte om vrij na te denken over een koers, maar maakt ook dat andere overwegingen een rol gaan spelen om tot die koers te komen.

Wereldwijde kerk

Hoofdstuk 5 van ons rapport gaat over de gedachtevorming bij zusterkerken in binnen- en buitenland. We staan in relatie tot de kerk van alle tijden en plaatsen. Dat zien we terug in de contacten die we hebben gehad met zusterkerken van de GKv. In de meeste buitenlandse zusterkerken is men zeer terughoudend in het toelaten van zusters in ambten, op enkele uitzonderingen na. Een aantal zusterkerken heeft zelfs aangegeven dat wanneer de GKv anders besluit, zij daar gevolgen aan verbinden. Bij de binnenlandse zusterkerken geldt diezelfde terughoudendheid met het toelaten van vrouwen in ambten, op de NGK na. Wij vinden het belangrijk dat de zusterband die wij hebben met andere gemeenten gebaseerd is op de Bijbel en de belijdenisgeschriften. Het is op grond van deze beide niet ondenkbaar dat in lokale gemeenten andere keuzes worden gemaakt rond de inrichting van de ambten en de verdeling van gaven en talenten.

Praktijk

Hoofdstuk 4 van ons rapport gaat over de praktijk van de kerken. Wij staan als kerken in een samenleving waarin mannen en vrouwen steeds meer gelijke mogelijkheden hebben voor opleiding en werk. We zien op allerlei plekken, in allerlei rollen, bij mannen en vrouwen de gaven van de Geest. Ook vrouwen ontwikkelen hun talenten in onderwijs, leiding, bestuur en rechtspraak. Vrouwen voelen zich geroepen en worden geroepen tot taken in de kerk en geven daaraan ook in ruime mate gehoor, blijkt uit de analyse van de praktijk. Een argument dat veel wordt gebruikt is dat mannen en vrouwen verschillend zijn en daarom verschillende taken behoren te vervullen in de gemeente. Hoewel wetenschappelijk onderzoek nog volop in ontwikkeling is, is wel duidelijk dat verschillen tussen mannen en vrouwen sterk samenhangen met de sociaal-culturele omgeving. Wij denken daarom dat het belangrijker is om te zoeken naar de gaven die aan de individuele man of vrouw gegeven zijn. Daarbij willen we meenemen hoe we in onze tijd en cultuur invulling kunnen geven aan onze gezamenlijke opdracht als man en vrouw.

Het praktijkonderzoek heeft ons ook geleerd dat wanneer een gemeentelid een bijzondere verantwoordelijkheid op zich neemt, in de praktijk vaak voorbijgegaan wordt aan de innerlijke roeping en externe bevestiging. We geven daarmee aan de geestelijke kant van het ambtswerk te weinig aandacht.

Koers bepalen

De basis voor ons advies ligt in de Bijbel, die duidelijk maakt dat God mannen en vrouwen samen wil inzetten in dienst van het evangelie. Mannen gaan daarbij dienend voorop. Uit ons rapport wordt duidelijk dat de uit de Bijbel afgeleide ambtsstructuur zoals we die nu kennen, niet meer aansluit bij de inzet van gaven en talenten zoals die zich in de praktijk voordoet. We adviseren de synode dan ook om meer ruimte te maken voor de inzet van gaven en talenten van vrouwen als zij geroepen worden tot bijzondere ambtsstaken en in zijn afwegingen een wijze koers voor de toekomst te kiezen. Hoe deze keuze vorm moet krijgen staat nog niet vast. Het is ons advies om iedere gemeente de ruimte te geven om zelf te bekijken in welk tempo en langs welke route zij ruimte geeft aan alle in de gemeente aanwezige gaven en talenten. Het is ook aan de gemeente om te toetsen of de roeping van mannen en vrouwen ook een geestelijke roeping is.

We realiseren ons dat we een omstreden koers adviseren. Anders spreken over mannen, vrouwen en ambten betekent een breuk met het verleden. Voor velen zal een koerswijziging op een of andere manier pijn opleveren. Deze pijn kan nog dieper zitten, omdat het indruist tegen hoe velen onder ons de Bijbel hebben gelezen en hebben uitgelegd. We hopen door onze wijze van beschrijven en bespreken van bijbelteksten duidelijk gemaakt te hebben dat wij op zoek zijn geweest naar wat Gods wil is voor zijn gemeente en zijn gemeenteleden. Dat heeft ons de vrijmoedigheid gegeven om vrede te hebben met deze breuk met het verleden. Het is aan de gemeenteleden om elkaar te zoeken in Christus, elkaar te willen verstaan en elkaar te dragen op weg naar de voltooiing van Gods plan voor deze wereld.

Mogelijkheden

We beschrijven een aantal opties om ons advies meer concreet te maken. In Hoofdstuk 6.5 worden deze uitgebreid uitgewerkt en voorzien van onze waardering.

a. Geen wijziging, geen openstelling van de ambten voor vrouwen Dit is de meest behoudende optie en zou geen verandering zijn van de huidige situatie op papier.

Wij waarderen optie a niet positief. Deze gaat voorbij aan de huidige praktijk waarin vrouwen al op velerlei wijzen participeren in taken rond leren en bouwen, zonder daarvoor bevestigd te worden.

b. Ambten gelijk laten, diakenambt open voor vrouwen Deze optie geeft ruimte aan vrouwen, zonder dat zij deel uitmaken van de kerkenraad.

Er zijn geen bijbelse bezwaren tegen de openstelling van het diakenambt. Maar gaven van vrouwen in leren en bouwen worden niet ingezet, aan de praktijk en roeping van vrouwen doet dit geen recht.

c. Ambten gelijk laten, predikambt openstellen

De Bijbel biedt ruimte voor profeterende vrouwen. Deze zouden dan geen opziener mogen zijn.

Optie c doet recht aan zij die de gave van het preken hebben en laat de ambtelijke structuur intact. Nadelen: de predikante zit als deskundige niet in de kerkenraad, herbezinning op de praktijk nodig.

d. Ambten gelijk laten, maar ruimte geven voor echtparen om samen ambtsdrager te worden

Deze optie biedt veel ruimte voor de inzet van vrouwen en sluit aan bij het 'samen' uit de bijbel.

Optie d is sympathiek maar in de praktijk is sprake van gezamenlijke verantwoordelijkheid, waarbij regelmatig één van beiden optreedt. Er komt onderscheid tussen gehuwden en niet-gehuwden. Vrouwen met gaven komen dan alleen in beeld als hun echtgenoot ook gaven heeft voor het ambt.

e. Ambten gelijk laten, maar ambten met een bijzondere opdracht openstellen voor vrouwen

De erkenning van de gaven van vrouwen krijgt de gestalte van bijzondere opdrachten of functies.

Dit zal in de praktijk weinig verschillen met het openstellen van alle ambten en kan een tussenstap zijn. Er ontstaat onderscheid met alle zusterkerken. Aan roeping en bevestiging wordt recht gedaan.

f. Ambten gelijk laten, tegelijkertijd openstellen voor vrouwen, maar nadruk op een kleine kernkerkenraad voor het geestelijk leidinggeven

Dit biedt ruimte aan de inzet van gaven van vrouwen en markeert een beslissend verschil in verantwoordelijkheid tussen mannen en vrouwen. Dit lijkt overeenstemming te brengen.

Deze optie levert een ambtsstructuur op waarbinnen geestelijk leidinggeven door onderwijs en prediking niet langer onder de noemer geestelijk leidinggeven wordt geschaard. Het is daarmee een miskennis van de leiding die door deze geestesgaven wordt gegeven.

g. Ambtenstructuur herzien en vrouwen een eigen ambt geven

Begaafde mannen en vrouwen kunnen gelijke ambten gender-eigen invullen.

Optie g leidt tot soortgelijke bezwaren als optie e en past niet bij de huidige ongescheiden cultuur.

h. Alle ambten openstellen voor vrouwen (wordt in vrijheid van plaatselijke kerken gelaten) Dit doet het meest recht aan de inzet van gaven die de Geest aan vrouwen heeft gegeven, aan de gezamenlijke opdracht en verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen en aan de huidige praktijk. Wel moet gerekend worden met onderlinge gevoeligheden, zowel ter plaatse als in binnen- en buitenland. Het honoreren van het Schriftgezag vormt een belangrijk pijnpunt in de bezwaren tegen openstelling. Voor de plaatselijke gemeenten moet ruimte blijven om eigen keuze en tempo te bepalen.

Omwille van de vrede in de kerken zal de synode nu toch echt een beslissing moeten nemen. Wij stellen de synode een aantal besluiten voor. Daarbij bevelen we zelf aan om alle ambten open te stellen. Een dergelijke breuk met het verleden kan ook voor onze zusterkerkrelaties en in de gemeenten pijn veroorzaken en tot een breuk leiden. Dat is echter niet wat we beogen, we beogen de opbouw van de gemeenten en het samen zoeken naar Gods wil. Daarom willen we het in de vrijheid van de kerken laten om al lezend, biddend en bezinnend te komen tot keuzes in de invoering van deze optie, eventueel onder begeleiding van het deputaatschap M/V in de kerk. Daarbij willen we de synode meegeven dat de opties die een bijzonder of eigen ambt voor vrouwen omvatten ook het overwegen waard zijn, al denken wij dat deze vorm slechts tijdelijk zal zijn. Het maakt voor gemeenten de eigenheid van man en vrouw zichtbaar en kan daarmee als overgangsoptie dienen.

Dolf te Velde Ambt M/V: de Bijbel en wij 12 DECEMBER 2016

De gevoeligheid van de vraag of 'het ambt' opengesteld kan / moet worden voor vrouwen, ligt vooral in de koppeling aan het Schriftgezag. Als we meegaan in het voorstel om ruimte te geven voor vrouwelijke ambtsdragers, moet je dan constateren dat we het gezag van de bijbel wel met de mond belijden, maar dat we in de praktijk onze eigen gang gaan?

Er is alle reden om het functioneren van de bijbel in het leven van kerk en christenen op allerlei manieren te nuanceren. Je moet kritisch zijn op simpele identificaties waarmee mijn 'standpunt x' gelijkgesteld wordt aan 'de bijbel' of 'Gods Woord'. Het is belangrijk om te erkennen dat wij allen in meer of mindere mate delen in het cultureel-maatschappelijk klimaat van vandaag, dat door veel factoren is gevormd. De gevoeligheid voor contrasten tussen 'toen' en 'nu' is aanleiding om nog eens goed en fris naar de bijbelse gegevens te kijken, en wellicht nieuwe aspecten te ontdekken. De eerlijkheid gebiedt te zeggen: daar zou je zonder de actuele aanleiding niet altijd op gekomen zijn.

En toch: we hebben het 'tegenover' van de bijbel nodig om ons eraan te herinneren dat wij niet zomaar vanzelf de wil van God verstaan. Het tegenover van de Schrift komt naar ons toe in alle concreetheid.

Juist in de dingen die voor ons niet duidelijk zijn, of waar wij ons aan stoten. Dat geldt niet alleen voor 'issues' zoals 'M/V in de kerk' of 'homoseksualiteit'. Het geldt juist ook voor de kern van het evangelie: de hoofdlijn van verlossing door Gods genade alleen. Dat is niet iets wat mensen zelf zouden bedenken, het gaat tegen veel van onze reflexen in. "Wat het oog niet heeft gezien en het oor niet heeft gehoord, wat in geen mensenhart is opgekomen, dat heeft God bestemd voor wie hem liefhebben" (1 Korinte 2:10).

Voor een gezonde hermeneutiek is het cruciaal dat we het 'andere' van de Schrift laten staan. Als de bijbel ons alleen nog kan vertellen wat we toch al wisten, is het verstaansproces al gestokt voordat het goed en wel op gang kon komen. Dan leren we niets nieuws. Dan is het koninkrijk van God binnen óns handbereik. Dan sluiten we onze horizon voortijdig af. Wil je echt verstaan wat God zegt, dan moet je jezelf fundamenteel ter discussie laten stellen. Heb ik het dan toch niet goed begrepen? Kán ik het eigenlijk wel vatten? Waar wil God dan met mij naartoe? Ik denk hier aan het verhaal van Samuël die in de nacht geroepen werd (1 Samuël 3). Tot drie keer toe moet God roepen, voordat het doordringt. Niet alleen de jongen Samuël, ook de ervaren gelovige en hogepriester Eli heeft moeite om Gods stem te verstaan.

Begrijp me goed: deze weerbarstigheid van de bijbel werkt alle kanten op. Tegenstanders van 'de vrouw in het ambt' hebben niet op voorhand de bijbel aan hun kant. Gods bedoeling met mannen en vrouwen gaat dieper en strekt verder dan het bevestigen van een sociale status quo. De aanhoudende discussie over 'M/V en ambt' van de laatste jaren levert iets goeds op wanneer we ons bewust worden van onze neiging om juist die bijbelgedeeltes naar voren te halen die het makkelijkste bij onze eigen voorkeuren of gewoontes aansluiten.

Als tegenwicht kan het heilzaam zijn om de klassieke 'eigenschappen' van de bijbel, zoals in de gereformeerde theologie vanaf de 16e eeuw daarover gesproken werd, weer over het voetlicht te brengen. Dat de bijbel door en door een menselijk boek is, dat weten we intussen wel, wellicht (?) beter dan enkele generaties geleden. Dat behoort tot de concreetheid van de openbaring waarmee God in ons mensenleven wil binnenkomen. Intussen is het naar mijn overtuiging tijd om opnieuw te benadrukken dat deze bijbel – in alle menselijkheid – het Woord van God is, en dus:[1]

Door God geïnspireerd;
Gezaghebbend;
Duidelijk;
Volkomen.

Elk van deze eigenschappen is in een context te plaatsen en te nuanceren. Maar met elk van deze woorden is gezegd: dit boek (deze bundel van boekjes) heeft iets bijzonders, want God zelf spreekt ons hiermee aan. Hij vertelt ons wie Hij is, wie wij zijn, wat Hij met de wereld voorheeft. God roept ons tot zijn heil, en daar is heel de condition humaine van onheil, onwil en onvermogen in meegenomen. Dáár gaat de bijbel over. In deze zin is de Schriftleer de parallel van de 'rechtvaardiging van de goddeloze'. Onze verhouding tot de bijbel is niet alleen wat genoemd wordt: "epistemologisch": hoe kunnen we dit allemaal weten en begrijpen? Er is niet alleen een verstaansprobleem: "Hoe kan ik God en zijn wil verstaan?", maar ook een bestaansprobleem: "Hoe sta ik als mens ten opzichte van God, hoe kan ik voor zijn aangezicht bestaan?" In die zin is dus ook het gezag van de Schrift een "artikel waarmee de kerk staat of valt".

Het maakt nogal verschil hoe je het hermeneutisch bewustzijn hanteert. Je eigen verstaanscontext in rekening brengen kan heel goed leiden tot grotere openheid voor wat God je te zeggen heeft. Tegelijk is een inherent risico dat bij alle aandacht voor 'culturele bepaaldheid' het eigen standpunt buiten schot blijft. Juist hermeneutisch gezien is het een illusie dat er een 'safe area' van verstaan kan worden gevonden of gecreëerd. Het verhaal (de confrontatie tussen het 'vreemde Woord' en mijn vertrouwde bestaan) begint telkens opnieuw.

Daarmee komen we bij de vraag: Hoe staat het in dit onderwerp met "de bijbel en wij"? In de huidige beeldvorming is er een verkleving ontstaan tussen het onderwerp 'M/V en ambt' en de vraag van het Schriftgezag. Is die koppeling terecht, of is het mogelijk om deze verkleving nog weer los te weken?

Er zit iets ongezonds in om zoveel gewicht te hangen aan één issue. Dan moet je wel zeker weten dat de keuze in de vraag 'vrouw in het ambt?' een terechte toespitsing is van de vraag naar het Schriftgezag. Dat vraagt om een open gesprek, waarin we werkelijk elkaars intenties willen proeven en recht willen doen. Het vraagt ook om de durf en het vertrouwen om niet alleen bij goede intenties te blijven, maar in alle eerlijkheid na te gaan of we die intenties kunnen volhouden in onze concrete hantering van het bijbelse spreken. We kunnen niet op voorhand uitsluiten dat zo'n verband tussen visie op 'vrouw en ambt' en hantering van Schriftgezag er is, en dan is 'M/V en ambt' de kwestie (of een van de kwesties) waarin de trouw aan de bijbel als Woord van God moet blijken in de kerk van vandaag.

Het is goed voor te stellen dat de 'verkleving' is ontstaan door een specifieke argumentatiestrategie die rond het thema 'M/V en ambt' in het verleden nogal eens gehanteerd is, en die ik hier in grove trekken schets:

Een exegese van een setje 'kernteksten' die in een zekere rangorde komen te staan;
De aanname van een vaste ordening die God, vanaf de schepping, aan het menselijk samenleven geeft (in gereformeerde kringen vaak in een afgezwakte vorm van het rooms-katholieke natuurrecht);
Verzet tegen feministische emancipatie-idealën;
Accentueren van het apostolisch gezag van bijvoorbeeld Petrus en Paulus, met daarin de veronderstelling dat wat zij over verhoudingen en optreden van mannen en vrouwen schrijven blijvend geldig is;
Afwijzing van 'culturele bepaaldheid' als argument om aan bijbelteksten over de positie van mannen en vrouwen geen gevolg meer te geven.
Kort samengevat zou je kunnen zeggen: de ene positie vertegenwoordigt een eenduidig brontekst-georiënteerde hermeneutiek (lezen wat er staat!), en bekleedt deze met sterk religieus gezag (zo zegt de Heer!).

Dit roept gemakkelijk een tegengestelde argumentatie op, die feitelijk in spiegelbeeld dezelfde strategie hanteert:

De betreffende teksten worden van een andere exegese voorzien;
De doorgaande lijnen van hoe God zijn wil en zijn werk openbaart worden op een andere manier getrokken, met niet 'schepping' maar 'verlossing' als centrale categorie;
De apostolische instructies m.b.t. gedrag van mannen en vrouwen worden uitgelegd als beperkt tot de specifieke situatie van daar en toen;

Emancipatie van vrouwen (evenals andere vormen van bevrijding) wordt positief geduid als mede een vrucht van het evangelie;

Culturele bepaaldheid wordt als een gegeven gezien dat én bij de inkleuring van de bijbelse boodschap én bij onze huidige toepassing van de bijbel terecht een rol speelt.

De tweede benadering vraagt, in contrast met de eerste, aandacht voor de verschillen in tijd en cultuur (met 'lezen' alleen ben je er nog niet) en gebruikt deze om het gezag van de teksten te nuanceren ('Zo zegt Paulus' is nog niet meteen 'Zo zegt de Heer').

Met deze spiegelbeeldige benaderingen pro en contra houden we in feite elkaar gegijzeld. We willen de vraag naar 'vrouwen in het ambt' beslissen op grond van de bijbel, maar dat wordt zomaar een gevecht over de rug van de bijbel. De vraag is of we daar goed aan doen. Anders gezegd: is er een uitweg?

[1] Een representatieve uiteenzetting van deze aspecten van de Schrift is te vinden in Synopsis Purioris Theologiae / Synopsis of a Purer Theology: Latin Text and English Translation: Volume 1, Disputations 1 – 23 (Leiden: Brill, 2014), de hoofdstukken 2, 4 en 5. De Nederlandse Geloofsbelijdenis geeft in artikel 3, 5 en 7 een korte verwoording van deze zelfde gedachten.

Dolf te Velde Ambt M/V: Is er een weg terug? 2 JANUARI 2017

De vorige blog sloot ik af met de vraag: "Is er een weg terug?" Kunnen we op een zinnige manier uit het vraagstuk 'M/V en ambt' komen zonder dat daarmee de aanvaarding van het gezag van de bijbel op het spel staat?

Een paar opties die in gedachten komen:

Als we een inhoudelijke hermeneutiek ontwikkelen op basis van de grote lijnen van het evangelie, misschien lukt het dan om alle gegevens en aanwijzingen zo te plaatsen dat ze elkaar niet tegenspreken maar harmoniëren in de grote beweging die God maakt van de eerste schepping naar een nieuwe wereld. Deze oplossing is bijvoorbeeld geopperd door Hans Burger in zijn theologenblog "Kunnen we nog iets met de Bijbel?" Ook in het deputatenrapport "Samen dienen: M/V en ambt" speelt deze lijn een belangrijke rol.

Als we de kwestie van 'vrouw in het ambt' reduceren tot een praktische, kerkordelijke kwestie, dan kunnen we met de wijsheid van vandaag een weg zoeken. Vooronderstelling bij deze route is wel dat de inrichting van de ambten en de inschakeling van mannen en/of vrouwen tot onze christelijke vrijheid behoort.

In plaats van reduceren kunnen we ook de visie op de Schrift uitbreiden naar de gedachte dat sowieso de heilige Geest verder gaat in het leiden van de kerk, en dat daarin nieuw terrein betreden kan worden. Theologisch gezien is dit de meest verstrekkende optie. Hij wordt wel naar voren gebracht in het kader van 'theodramatiek': God openbaart zich live op het wereldtoneel, in een aantal opeenvolgende aktes. Wij zitten nu in een akte die volgt op het tijdvak van het Nieuwe Testament, en daarom moeten wij door-improviseren op de in de bijbel aangereikte thema's.[1]

Bij elk van deze pogingen om het thema 'M/V en ambt' los te koppelen van de vraag naar het Schriftgezag plaats ik een paar kanttekeningen.

De eerstgenoemde mogelijkheid biedt wat mij betreft het meeste perspectief. We proberen dan op een inhoudelijke manier recht te doen aan het gehele spreken van de bijbel, en we benaderen ook onze actueel-kerkelijke kwestie vanuit de kern van het evangelie. Een tegenargument waarop bij mijn weten nog geen afdoende repliek is, betreft de tegenstrijdigheid die we in het Nieuwe Testament waarnemen tussen de 'doorgaande lijn' van verlossing en de concrete aanwijzingen (niet alleen voor mannen en vrouwen, maar ook voor ouders en kinderen en voor heren en slaven) waarin een bepaalde maatschappelijke ordening in stand blijft en bevestigd wordt.

De tweede optie: er een praktisch-kerkelijke kwestie van maken, bevredigt niet, omdat in de tot nu toe gehanteerde argumentatie de ankers te diep in het brede getuigenis van de Schrift over Gods weg van schepping naar Koninkrijk zijn uitgeslagen, en we ons niet met één reuzenzwaai van al die overwegingen af kunnen maken.

De uitbreiding van ons Schriftverstaan in de richting van een 'improvisatie op de opgegeven thema's' is een theologische move die nogal verstrekkende consequenties heeft. Gereformeerde theologie stond altijd zeer gereserveerd tegenover de gedachte dat Gods openbaring (inhoudelijk) voortgezet en uitgebreid kan worden ná de afsluiting van de canon van Oude en Nieuwe Testament. Dit wil niet zeggen dat er na de tijd van de apostelen niets meer is gebeurd: in het verstaan en vertolken van de Schriften, in de toepassing op allerlei actuele vraagstukken, en in de formulering van de geloofsleer heeft de kerk de eeuwen door ontwikkeling gekend. Die verdere uitwerking, toepassing, en ontwikkeling krijgt echter niet dezelfde status als de openbaring van God die door de woorden van profeten en de geschriften van apostelen naar ons toe komt. Alle actuele doordenking en verwoording, met alle nieuwe inzichten die dat oplevert, zal zich steeds weer moeten laten toetsen aan de Schrift zelf. In recente discussies – ook in het deputatenrapport – wordt verwezen naar de Heilige Geest, die ons in de waarheid leidt (Johannes 16:13). Daaruit wordt de conclusie getrokken dat wij in onze tijd en cultuur tot inzichten gebracht kunnen worden die verder gaan dan wat in de bijbelse tijd werd opgetekend, maar die wel door de Geest zijn opgeroepen. Het lijkt me wel van belang om de concrete context van dit woord over de Geest als Parakleet (Trooster) in het oog te houden. Jezus belooft in zijn afscheidsgesprek aan zijn leerlingen dat ze er straks niet alleen voorstaan. Als ze met het evangelie van Jezus de wereld in trekken, zal de Geest ze die volle waarheid over Jezus te binnen brengen. Wat de Geest doet heeft een innerlijke concentratie op en binding aan het goddelijk geheim van Jezus Christus. En de waarheid van dit geheim is geopenbaard en doorgegeven in de geschriften van deze apostelen, de leerlingen van het eerste uur. Als we in diezelfde afscheidswaarden van Jezus zoeken naar de verbinding tussen de Geest en de voortgang van de geschiedenis en de cultuur van deze wereld, dan stuiten we eerder op een radicaal kritische verhouding (Johannes 16:8-11). Ik geloof niet dat de 'leiding van de Geest' losstaat van de concrete inhoud van de heilige Schrift. Anders wordt het al gauw een 'blanco cheque', ingevuld met onze eigen constructies, ervaringen en overtuigingen. Die brengen we altijd mee in ons zoeken naar de wil van God. Maar die eigen inzichten en ervaringen van ons zullen we altijd moeten verantwoorden ten overstaan van het concrete spreken van God in de bijbel. Dan zal het gezag van Gods Woord zich in de praktijk wel bewijzen.

Er is ook een andere vraag die ik wil opwerpen, omdat die de hele problematiek van trouw of ontrouw aan het Schriftgezag in een ander daglicht plaatst. Het gaat om deze vraag: Is de pretentie van Schriftuurlijk of Schriftgetrouw kerk- en christen-zijn wel ooit vol te houden geweest? In de 16e en 17e eeuw ontwikkelde het (gereformeerd) protestantisme een krachtige Schriftleer, mede in afweer van de rooms-katholieke opvatting over traditie en kerkelijk leergezag en van het beroep op directe inspiratie door de Geest bij de dopersen. Ligt de waarde van noties als inspiratie, gezag, duidelijkheid en volkomenheid van de Schrift vooral in deze functie als 'slagwoord' of propaganda tegenover Rome?

Ik geloof dat er meer aan vast zit, en dat het voor kerken van gereformeerde confessie een oprechte én terechte intentie is om zich in alles door het Woord van God te willen laten gezeggen. Ook als je weet dat je deze gehoorzaamheid aan de Schrift niet altijd waar kunt maken, en als je beseft dat je nuances moet aanbrengen, is het nog steeds een richtinggevend principe. Misschien wel juist omdat we beseffen dat wij de trouw aan God en zijn wil niet van ons uit kunnen waarmaken, en dus ook nooit het handelen van de kerk anno nu en de ons geschonken wijsheid van dit moment zonder meer kunnen identificeren met Gods gebod. Een stevig aangezette Schriftleer herinnert ons eraan dat de waarheid niet in onze hand ligt, maar ons vanaf de andere kant, van God, geschonken moet worden.

Bovendien: laat je de intentie en de pretentie van onderwerping aan het gezag van de Schrift los, dan gaat er meer op de helling. Het empirisch bewijs van kerken die op het thema 'M/V en ambt' zijn 'omgegaan', is niet erg hoopgevend. De volgende discussies zijn dan met grote waarschijnlijkheid te voorspellen: aanvaarden van homoseksuele relaties, en verzoenen van schepping en evolutie. Of, in een ander segment van de kerk, de discussie over 'Geestesgaven', met alle implicaties van dien. Wanneer in het functioneren van het Schriftgezag een wissel is omgezet, kan er qua inhoudelijke overtuigingen nog veel zijn dat 'toevallig' op z'n pootjes terechtkomt. Maar principieel is de rem er af, en is er geen reden om a priori verschuivingen op inhoudelijke thema's tegen te gaan.

Vaak wordt er onderscheid gemaakt tussen het 'formele' en het 'materiële' gezag van de bijbel. De bijbel heeft niet alleen formeel autoriteit omdat het God is die er in spreekt. Het gezag van de bijbel is tegelijk en vooral materieel, inhoudelijk: om de reddende boodschap van Christus heeft de bijbel mij iets te zeggen. Ik geloof dat deze twee kanten niet alleen moeten worden onderscheiden, maar dat het formele en het materiële gezag van de bijbel vervolgens ook weer aan elkaar verbonden moeten worden. Omdat God ons de bevrijdende waarheid komt vertellen, daarom is dit woord 'alle aanneming waard' (1 Timoteüs 1:15 en andere passages in de Pastorale Brieven). Maar om daar achter te komen, moet je wel gehoor geven aan het Woord dat door of namens God gesproken wordt. De profeten komen steeds met het 'breaking news' als ze spreken "Zo zegt de HEER ..." Dán ga je luisteren, en dán ontdek je wie God is.

Is er een weg terug? Is het mogelijk om de 'verklewing' tussen 'de vrouw in het ambt' en het gezag van de Schrift los te weken? Ik zou het eerlijk gezegd niet weten. De aangedragen opties die ik hierboven noemde, zijn geen van alle bevredigend. Misschien moeten we wel vaststellen dat niet in de formele aanvaarding van de autoriteit van Gods Woord, maar wel in de inhoudelijke uitwerking daarvan rond dit thema belangrijke beslissingen vallen. Daarom is er reden tot matiging en bescheidenheid. Het grootste belang ligt uiteindelijk niet in de keuze inzake 'M/V en ambt', maar in het samen blijven werken aan een gezonde 'leerbaarheid' (in het Latijn: docilitas) ten opzichte van het Woord van God. De exegetische en hermeneutische keuzes die in het rapport van de deputaten 'M/V en ambt' gemaakt worden, staan daar niet los van. Vanuit de gereformeerde leer over de Schrift is er reden om niet in één moeite door de bakens te verzetten. Laten we niet een hele theologie overboord zetten ter wille van een praktische oplossing van dit issue.

[1] In een bepaalde variant wordt deze gedachte naar voren gebracht door Rob van Houwelingen in een interview voor Onderweg: <http://www.onderwegonline.nl/8222-rob-van-houwelingen-over-hermeneutiek>. Hij sluit daarin aan bij onder anderen N.T. Wright en Kevin Vanhoozer. Let erop dat bij de term 'improvisatie' niet aan een vrije, grenzenloze improvisatie wordt gedacht, maar eerder aan het improviseren zoals een jazz-ensemble dit beoefent: binnen de grenzen van genre, motieven en harmonie, en in nauwe afstemming met de andere spelers in het ensemble.

25 JANUARI 2017 Wolter Rose

Bijbellezers en bijbelschrijvers: Beschrijvende en voorschrijvende teksten in het deputatenrapport Samen dienen

Het rapport Samen dienen van de deputaten "M/V en ambt" dat op tafel ligt van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Meppel 2017 komt met de aanbeveling alle ambten open te stellen voor vrouwen. Wat deze aanbeveling bijzonder maakt is dat het deputaatschap unaniem is, anders dan het deputatenrapport uit 2014 dat een meerderheids- en een minderheidsstandpunt bevatte.

Het kost niet veel moeite passages uit het rapport te citeren waar ik het helemaal mee eens ben. Ik citeer er 1 (24): *Wanneer de bredere exegetische lijnen in de Bijbel worden bestudeerd, wordt duidelijk dat in de Bijbel vrouwen en mannen wel gelijkwaardig, maar niet gelijk zijn. God geeft de man een koppositie en de vrouw krijgt een positie waarin ze dat vooropgaan moet accepteren. Zo is er sprake van vrijwillige wederzijdse dienstbaarheid. De Bijbel laat ook steeds weer zien dat we daarin als mensen fouten maken. God geeft, daar waar de zonde heeft geleid tot onderdrukking en overheersing, de vrouw bescherming, recht en een positie. Dat wijst op een gezamenlijke verantwoordelijkheid die man en vrouw moeten nemen waarin ieder een eigen rol en taak heeft.*

Toch hebben het rapport en de uiteindelijke conclusies en aanbevelingen mij niet kunnen overtuigen. Ik dank Dolf te Velde voor de gelegenheid om in een korte serie van twee gastblogs uit te leggen waarom. Voor alle duidelijkheid: ik pretendeer niet dat ik op alle vragen een antwoord heb. Het is ook voor mij een worsteling recht te doen aan de diversiteit van gegevens die zich niet eenvoudig in een alle problemen oplossende reconstructie laten voegen. In dit eerste gastblog stel ik vragen bij de manier waarop het rapport het onderscheid tussen voorschrijvende teksten en beschrijvende teksten hanteert. In een tweede gastblog zet ik kanttekeningen bij het gebruik van typering als "cultuurbepaalde lijn" en "patriarchale cultuur".

Beschrijvende en voorschrijvende teksten

Het rapport waarschuwt voor de valkuil wat als beschrijving bedoeld is te lezen als voorschrift — wat mij betreft terecht. Maar er zijn verschillende problemen met de manier waarop het rapport zelf het onderscheid hanteert.

Vertellers

Een eerste probleem is wat het rapport als reden aanwijst voor het in beschrijvende teksten kritiekloos vermelden van moreel problematische zaken: “omdat het past binnen de aanvaarde cultuur” (12). Daarmee gaat het rapport voorbij aan het feit dat het überhaupt een uitzondering is dat vertellers in historische teksten in het Oude Testament een moreel oordeel vellen. Er is een verschil tussen vertellers en moralisten.

Je kunt er dus niet van uitgaan dat “omdat het past binnen de aanvaarde cultuur” de reden is waarom vertellers het nalaten een moreel oordeel uit te spreken over concreet gedrag. Of iets past binnen de aanvaarde cultuur zul je op een andere manier vast moeten stellen.

Bijbelschrijvers

Een tweede probleem met de manier waarop het rapport het onderscheid voorschrijvend-beschrijvend hanteert is dat in het rapport een ander onderscheid vervaagt: het onderscheid tussen bijbellezers en bijbelschrijvers.

Petrus roept vrouwen op het gezag van haar man te erkennen en beveelt dan Sara als voorbeeld aan omdat zij Abraham “heer” noemt (1 Pet. 3:6). Hij prijst Sara aan als horend bij “de heilige vrouwen die hun hoop op God vestigden en het gezag van hun man erkenden”. Met andere woorden: Petrus leest een beschrijvende tekst als voorschrijvend. Stapt hij op dat moment in dezelfde valkuil als bijbellezers? Het lijkt me niet (niet dat het rapport dit met zoveel woorden zegt, maar de suggestie is er wel, vgl. 9).

Petrus is een apostel aangesteld door Christus, en wanneer hij in een concreet geval een beschrijvende tekst als voorschrijvend leest, dan wil ik, een bijbellezer, in dat concrete geval leerling zijn van Petrus, een bijbelschrijver. Net zo goed als ik leerling ben van Paulus wanneer hij de volgorde in de schepping van eerst Adam en dan Eva gebruikt als argument in zijn betoog over vrouwen die geen onderwijs mogen geven of gezag hebben over mannen (1 Tim. 2:12-13). En net zo goed als ik leerling ben wanneer Jezus woorden uit Gen. 2:24 expliciet voorschrijvend leest: “Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één worden” (Matt. 19:5).

Een testcase

Een interessante testcase voor de toepassing van het onderscheid beschrijvend-voorschrijvend zijn woorden van de apostel Paulus in zijn brief aan Titus, woorden waarmee hij zijn junior-collega herinnert aan zijn opdracht “in elke stad oudsten aan te stellen: onberispelijke mannen, die maar één vrouw hebben” (Titus 1:5-6). Op het eerste gezicht lijken de woorden beschrijvend. Maar Paulus’ spreken over “richtlijnen” en de woorden in elke stad maken duidelijk dat hier sprake is van een voorschrijvend karakter (vgl. Hand. 14:23).

Het is in dit geval onwaarschijnlijk dat Paulus het woord oudsten inclusief gebruikt: voor zowel mannelijke als vrouwelijke oudsten. Bij de eisen voor geschiktheid wordt genoemd dat het moet gaan om mannen “die maar één vrouw hebben” (Tit. 1:6). Verderop in de brief geeft Paulus instructies aan Titus over hoe hij pastoraal om moet gaan met verschillende segmenten van de gemeente, waaronder senioren. Dan gebruikt hij voor “oude man” een ander woord dan het woord voor “oudste” (presbuteros) aan het begin van de brief, namelijk de leeftijdscategorie presbutes (Tit. 2:2; vgl. het vrouwelijke presbutis in het volgende vers).

Niet representatief

Er lijkt me alle reden om te concluderen dat het feit dat Paulus de instructie geeft mannelijke oudsten aan te stellen significant is. Je zou verwachten dat een rapport over het thema man-vrouw-ambt aandacht geeft aan deze passage uit een brief van de apostel Paulus. Maar dat gebeurt niet. Ook een vergelijkbare voorschrijvende passage in 1 Tim. 3 speelt in het rapport geen rol van betekenis.

Ik begrijp dat je in een rapport niet alle tekstgedeelten kunt bespreken, maar als je een selectie maakt moet die wel representatief zijn. Het heeft iets onbevredigends dat de selectie van tekstgedeelten die in het rapport gemaakt wordt niet representatief is. In het volgende gastblog noem ik nog een tekstgedeelte dat door de selectie die het rapport heeft toegepast naar mijn mening onterecht buiten de horizon is geraakt.

Wolter Rose, 30 januari 2017

Een cultuurbepaalde lijn — of is er meer aan de hand? Paulus, Petrus en Jezus over de positie van vrouwen in het deputatenrapport Samen dienen

In een eerste gastblog heb ik vragen gesteld bij de manier waarop het rapport Samen dienen van de deputaten “M/V en ambt” het onderscheid tussen beschrijvende teksten en voorschrijvende teksten hanteert. In dit tweede gastblog zet ik kanttekeningen bij het gebruik van typering als “cultuurbepaalde lijn” en “patriarchale cultuur”.

Een “cultuurbepaalde” lijn

Het rapport worstelt met het “probleemloos” voortbestaan tot in het Nieuwe Testament van wat het rapport noemt de “cultuurbepaalde” lijn van ondergeschiktheid van vrouwen aan mannen. De manier waarop die worsteling zich voltrekt, versterkte mij in mijn overtuiging dat we met deze typering in het rapport (“de “cultuurbepaalde” lijn van ondergeschiktheid van vrouwen aan mannen”) bij de kern van het probleem zitten.

Idealist Fallacy

In de eerste plaats is de tegenstelling die het rapport maakt tussen de apostelen aan de ene kant en Jezus aan de andere kant kunstmatig. Wanneer je bij Jezus alleen maar de genadige of maatschappijkritische lijn in de zin zoals door het rapport bedoeld meent aan te treffen, dan maak je je naar mijn mening schuldig aan wat John Elliott noemt de “idealist fallacy”: de redeneerfout van het toeschrijven van een bepaald ideaal of ideologie, in dit geval een modern westers gelijkheidsideaal, aan een cultuur die wezenlijk anders is dan je eigen cultuur, in dit geval een antieke beschaving van tweeduizend jaar geleden.

Dat er bij Jezus uitsluitend sprake is van wederkerigheid in de man-vrouw verhouding kun je overigens alleen maar volhouden wanneer je voorbijgaat aan het feit dat Jezus alleen mannelijke apostelen koos en aanstelde. In het deputatenrapport wordt aan dit gegeven geen aandacht gegeven, opnieuw een voorbeeld van het niet-representatief zijn van de selectie binnen het relevante tekstmateriaal die in het rapport gemaakt wordt.

De ommissie is niet te repareren met de soms geopperde suggestie dat Jezus zich op dit punt strategisch aanpaste aan de omringende cultuur, met het oog op een succesvolle voortgang van het Evangelie. Daarvoor is in het Nieuwe Testament geen enkele aanknopingspunt te vinden. De suggestie van zo’n strategische aanpassing lijkt mij ook moeilijk te rijmen met de vermelding van de namen van deze twaalf apostelen op de twaalf grondstenen van de stadsmuur van het nieuwe Jeruzalem in het visioen dat de apostel Johannes ontvangt over de nieuwe hemel en de nieuwe aarde (Opb. 21:14) naast “de namen van de twaalf stammen van Israëls zonen” op de twaalf poorten van de stad (Opb. 21:12).

Inclusiviteit

Ook in de duiding van Gal. 3:28 maakt het rapport (13) zich schuldig aan de “idealist fallacy”. Paulus’ woorden over het “allen één in Christus” zijn hebben alleen in zoverre iets te zeggen over gelijkheid dat het heil in Christus bedoeld is voor alle mensen, ongeacht etniciteit, sociale status of geslacht. Het gaat in dit vers over de inclusiviteit van het Evangelie, niet over sociale gelijkstelling of de opheffing van sociale of economische onrechtvaardigheid.

Hoezo cultuurbepaald, hoezo patriarchaal?

Met andere woorden: bij Jezus zijn beide lijnen aanwezig: de zgn. cultuurbepaalde lijn en de maatschappijkritische lijn — op dat punt is er in tegenstelling tot wat het rapport beweert geen verschil tussen Jezus aan de ene kant en

apostelen als Paulus en Petrus aan de andere kant. Deze constatering geeft reden om een vraagteken te zetten bij de adequaatheid van de typering van de eerstgenoemde lijn als een “cultuurbepaalde lijn”.

De sociale werkelijkheid van samenlevingen in het Oude Nabije Oosten en in de Grieks-Romeinse wereld is complexer dan het rapport het voorstelt. Het rapport komt niet verder dan uitdrukkingen als “een sterk patriarchale cultuur” als typering van de samenlevingen in de tijd van het Oude en Nieuwe Testament. Dat laat zien dat de analyse van deze oude culturen erg aan de oppervlakte blijft steken. Alsof er geen belangrijke verschillen zijn op het punt van de man-vrouw verhouding tussen Egypte en Mesopotamië, of tussen Egypte en het latere Griekenland. Alsof er achter een door mannen gedomineerde wettelijke of culturele code niet een dynamische sociale werkelijkheid schuil kan gaan waarin je op een bepaalde manier kunt spreken van macht van vrouwen (Meyers).

De wetgeving in het Oude Testament is met het rapport inderdaad “genadig” te noemen. Tegelijk behoudt de man een centrale rol binnen de familie (Block), en de wetgever doet geen poging daar een eind aan te maken. Is er maar één verklaring mogelijk: dat dit een aanpassing zou zijn aan een omringende cultuur? Of is het ook mogelijk dat er hier meer aan de hand is dan een aanpassing aan een omringende cultuur?

Een goed ontwerp en een ontaarde werkelijkheid

Als de zgn. cultuurbepaalde lijn zoveel ruimte krijgt in het Oude Testament en zolang blijft bestaan tot diep in het Nieuwe Testament, en je vindt die lijn niet alleen bij Paulus en Petrus maar ook bij Jezus — dan rijst er voor mij inderdaad een vraag. Doe je recht aan deze lijn door hem cultuurbepaald te noemen? Of is er meer aan de hand? Zou het kunnen zijn dat de werkelijkheid waarnaar de uitdrukking verwijst een complexe combinatie is van iets wat in zichzelf moreel goed is en een verwerpelijke ontaarding daarvan? En moeten we misschien zeggen dat het de uitdaging en roeping is van elke menselijke samenleving om de goede kern los te peuteren uit de ontaarde bast?

Asymmetrie

Ik zou de goede kern zo willen omschrijven: in het ontwerp van de schepping van man en vrouw is een asymmetrie aanwezig in de rol en de verantwoordelijkheid van mannen aan de ene kant en die van vrouwen aan de andere kant. Zoals de theologiegeschiedenis heeft laten zien (Roberts) is het niet eenvoudig en kan het riskant zijn die asymmetrie al te concreet in te vullen.

Ik doe een voorzichtige poging: bij de invulling van die asymmetrie kun je denken aan een initiërende rol en verantwoordelijkheid van de man vs. een aanvullende rol en verantwoordelijkheid van de vrouw. Ik vind het trouwens opvallend dat het rapport er ook niet aan ontkomt in een vergelijkbare richting te denken (24). Het rapport gebruikt dan de uitdrukking koppositie. Ik vind dat niet een echt gelukkige greep. Waarom niet gewoon “hoofd-zijn”?

In ieder geval voor mij vallen wanneer je uitgaat van een asymmetrisch ontwerp een flink aantal puzzelstukjes beter op hun plaats. Ik denk dan aan gegevens als: de volgorde in de schepping, waar de apostel Paulus op wijst (1 Tim. 2:13); het initiatief dat de man heeft in de weg naar een huwelijk (Gen. 2:24; een initiatief dat ook in de aanhaling van deze woorden door Jezus [Matt. 19:5-6] blijft bestaan, terwijl hij wel een andere belangrijke wijziging in de tekst van Genesis doorvoert [“die twee” i.p.v. “zij”]); Adam die door God als eerste ter verantwoording geroepen wordt nadat eerst Eva en vervolgens Adam van de vrucht van de boom gegeten heeft (Gen. 3; vergelijk ook de rol die de apostel Paulus geeft aan Adam als hoofdverantwoordelijk in de val van de mens in zonde in Rom. 5:12-14 en 1 Kor. 15:22).

Vloek

En de ontaarding is dan de vloek dat de man de vrouw in feite degradeert van haar bijzondere positie als (net als zichzelf) geschapen naar het beeld van God, naar de positie van de rest van de schepping, zodat hij ook over haar kan heersen. En dat terwijl zij beiden, man en vrouw, en samen, geroepen zijn over die rest van de schepping heerschappij te voeren (Gen. 1:26, 28; waar wel een ander werkwoord gebruikt wordt dan in Gen. 3:16).

Een positief antwoord

Tenslotte: het rapport formuleert wat volgens het oordeel van het deputaatschap de kernvraag is op deze manier (4, 8): is het “op grond van de Bijbel gerechtvaardigd dat vrouwen in de kerk een andere positie innemen dan in de maatschappij?” Ik blijf het een merkwaardige kernvraag vinden: waarom zou je een maatschappij maatgevend maken? En wanneer we de conclusies en aanbevelingen aan het eind van het rapport bereikt hebben, is de vraag ook zo ongeveer overbodig geworden, is mijn indruk.

Je kunt deze kernvraag wat mij betreft met een gerust hart een positief antwoord geven. In Egypte had je priesteressen, en in Mesopotamië ook. Een opvallend detail in de opbouw van de samenleving in het oude Israël is de afwezigheid van priesteressen. Daarmee hebben we op zijn minst een precedent dat vrouwen binnen het volk van God een andere positie hadden dan vrouwen in de omringende cultuur.

Ik ging mijn kennismaking met het rapport in vanuit de overtuiging dat zusters binnen de gemeente van Christus op onderscheiden posities (en ook in betaalde banen) ingezet kunnen worden, maar niet op posities van gemeentebrede prediking en onderwijs, en niet in het ambt van oudste (het ambt van diaken is een ander verhaal). Na bestudering van het rapport en weging van de argumenten heb ik geen reden gevonden mijn overtuiging te moeten herzien.

Hoe ik veranderde van vrouwenstandpunt in 25 jaar

ZONEN EN DOCHTERS PROFETEREN, MAN, VROUW & KERK. · DINSDAG 17 JANUARI 2017

Ik (Maaike Harmsen) wil in deze Facebook post het verhaal vertellen over hoe ik in 25 jaar van tegenstander van vrouw in het ambt, naar hartelijk en actief voorstander ben gegroeid.

In de eerst plaats, ik ben opgegroeid in een fijn, warm gereformeerd gezin. Een gezin waar het gezinsleven belangrijk was; mijn moeder werkte als vrijwilliger voor de politiek, het milieu en mantelzorg in die tijd, mijn vader was stipt op tijd voor het avondeten. We lazen iedere dag uit de bijbel, de leidraad voor alle gesprekken aan tafel over politiek, nieuws, kerknieuws, alles wat ons bezighield. Op mijn twaalfde begon ik het Nederlands Dagblad te lezen, een jaar later kwam daar de *Reformatie* bij en toen ik Packer's *God leren kennen* las was ik verkocht; als theologie zo interessant was om te lezen, wilde ik daar meer van weten. Maar vrouwen in het ambt was volgens mij uitgesloten; weliswaar hadden vrouwen alle talenten daarvoor, maar de argumenten van vooral Paulus waren helder vanuit de schepping, dus mocht het niet, of we het nu leuk vonden of niet. Er waren wel meer dingen moeilijk uit te leggen, het evangelie zelf was contra de huidige cultuur en tijdgeest, dus dat vrouwenstandpunt kon er ook nog wel bij. Ik las ook het boek *Ambten in de apostolische kerk* van Prof van Bruggen en was onwrikbaar overtuigd dat vrouwen weliswaar diacones konden worden, maar niet meer dan dat. Het trok mij om theologie te gaan studeren om de basis van alle kennis te leren, daarna kon ik nog van alles worden (desnoods godsdienstlerares). En het moest Kampen zijn; Utrecht trok me niet omdat je daar niet werd opgebouwd in je geloof (ik had een slechte ervaring gehad bij de open dag!). Ik vond het wel moeilijk hoor, dat vrouwen uitgesloten moesten worden uit het ambt; maar ik had twee argumenten waren ik erbij bleef: 1 Was het schriftgezag; ik bleef liever op de kerkbank zitten luisteren naar een bijbelgetrouwe preek, dan dat ik zelf mocht preken in een vrijzinnige ‘nep’ kerk met een uitgehold evangelie. Was dat er zoveel andere taken wel open waren voor vrouwen, ik kon dat mooi tijdens mijn studie gaan uitzoeken. Dus, naar aanleiding van van Bruggens boek ben ik rond mijn twintigste gaan ‘turven’ naar alle taken en rollen die vrouwen hadden in de bijbel. En daar werd ik wel onzeker van; waarom mochten vrouwen zo ontzettend veel doen? Waarom mochten ze meteen profeteren op Pinksterdag, waarom zaten ze als vrouwen niet vol van de Geest blij te luisteren aan de rand van de groep? Waarom werd Phebe, waarom Priscilla aanbevolen als collega van Paulus? Waarom mochten ze wel gesluierd profeteren en voorgaan in gebed? Waarom werden al die vrouwen niet het zwijgen opgelegd met als argument, Eva werd verleid, en Adam kwam eerst? Het leek me inconsistent. Ik kon best met de tegenstelling leven tussen christelijke regels over vrouwen en de cultuur, want er is wel meer ‘ouderwets’ en ‘inconsistent’ aan het christelijk denken. Maar een schijnbare tegenstrijdigheid in het denken in de bijbel zelf, dat was echt moeilijk: ik kon niet tegen de schijnbare inconsistentie van Paulus argumentatie aan de ene kant en de verdere aanbevelingen van die vrouwen die onderwijs en leiding gaven aan de andere kant. Ik kon wel proberen alle vrouwen en hun werk in de bijbel te bagatelliseren, maar het was teveel en te vaak en ook nog het werk van de Heilige Geest in hen, dat leek me oneerbiedig. Dus wat Paulus zei over Eva en Adam, moest toch wel consistent zijn met Priscilla die onderwijs gaf. Had dat alleen te maken met de vorm (1 op 1?) of met iets anders? Had zijn verbod ook te maken met de toon waarop vrouwen mannen ‘de les lazen’ die verkeerd was? Verbod Paulus vrouwen iets te doen wat nog steeds actueel is? Het leek me wel: dat ze hun man niet in het openbaar afvallen met kritische vragen (Korinte) en dat ze niet anderen de les mogen lezen, want ze zijn geen haar beter dan

mannen (Timotheus)? Het leek me na lang nadenken en heel veel lezen logischer en consistent met alles wat vrouwen deden en zeiden in de Bijbel. En ik kwam andere boeken en artikelen tegen die niet vrijzinnig waren, en dit standpunt ondersteunden. In mijn laatste jaren van mijn studie ben ik ook op de bres gegaan om preekcolleges te mogen volgen, maar na mijn studie was ik al dat gevecht aardig zat en keerde ik weer terug naar mijn idee om breed de wereld in te gaan en de wereld, niet de kerk, te verbeteren. Een paar jaar later ben ik in een ontwikkelingsland gaan werken waar vrouwen een zo beroerde positie hadden, ook in de kerk, dat ik het een luxe probleem vond om te strijden voor mijn 'vrouwenstandpunt'. Er waren meer dringender, belangrijker zaken in de kerk zoals: een missionair besef kweken, een nieuwe gemeente opbouw, alle gaven van de Geest nastreven etc. Bij mijn tweede buitenlandverblijf kon ik bij de internationale kerk al die zaken volop in actie zien; we zaten bij een levende, missionaire kerk waar goede kringen waren, waar mensen veel verwachtingen hadden van de Heilige Geest; we hebben er veel geleerd en ervaren. Maar er waren wel gescheiden verwachtingen voor mannen en vrouwen: vrouwen gingen passief mee met hun man, konden als grootste uitdaging vrede krijgen met hun situatie. Waren er niet meer rollen dan ondersteunend en faciliterend bezig zijn? Ik kon mijn 'ei' wel kwijt buiten die kerk in lesgeven en leidinggeven, in de kerk kon ik vooral gastvrijheid en luisteren ontwikkelen. Ook nuttig, maar dat was niet alles wat ik kan en er waren veel meer vrouwen die niet in het 'korset' van ondersteuning pasten. Terug in Nederland, nu bijna 3 jaar geleden gebeurden er nog twee dingen die maakten dat ik mee wilde werken aan de werkgroep Man vrouw kerk en het boek Zonen en Dochters profeteren (Boekencentrum). We zochten een nieuwe kerk terug in Nederland, en kwamen uit bij een pionierende, enthousiaste jonge gemeente. Ik ging naar de introductie avond voor nieuwe leden. Daar zei de voorganger dat hij visie en energie had om mannen in de gemeente op te leiden, om echte leiders te maken, maar dat hij niet wist wat hij met vrouwen aan moest die talent hadden. Ik bleef nog even beleefd zitten, maar ik had het wel gehad: zo'n gemeente had ik al vier jaar gehad en het deed me teveel pijn om daarmee door te gaan. Dan toch maar weer orgel aanhoren, en naar de gereformeerde kerken toe waar de prediking goed was en mannen en vrouwen niet zo apart behandeld werden behalve in de ambten. Tja, een paar maanden later gaf ik onderricht, pardon, catechese in een gereformeerde kerk, daar sprak Emo Bos mij aan of ik mee wilde doen met een werkgroep die iets voor de nieuwe gkv synode wilden maken. Ik was verbaasd dat Emo Bos in een werkgroep met Maarten Verkerk zat, want ik kende Emo Bos als iemand die rabiaat tegen vrouwen in het ambt was vroeger. Die werkgroep leek me wel wat, want ik was erg geschrokken van de toon van het debat over mannen en vrouwen op de vorige gkv synode. Alleen al voor een goed debat op de synode was een nieuwe publicatie maken de moeite waard. En zo sta ik er na 25 jaar in; ik heb liever een kerk waar men de tijd neemt om rustig met elkaar te praten, goed naar nieuwe standpunten en exegeses te luisteren, dan een kerk die meewaait met de tijdgeest. Dat is onveranderd in 25 jaar.

Scheppingsorde, Henk Folkers, 24 november 2016

Als Paulus vrouwen hun plaats wijst in de gemeente van Christus, wordt vaak beweerd dat hij zich daarbij beroept op een scheppingsorde. Dan gaat het niet om het argument dat Eva als eerste gevallen is voor de verleiding van de slang (1 Timoteüs 2:14), maar om het feit dat Eva na Adam geschapen is (1 Timoteüs 2:13). Het argument uit vers 14 kun je uiteraard niet aanmerken als een scheppingsordening: het is gevolg van het bederf van Gods scheppingswerk. Desalniettemin heeft het grote gevolgen gehad voor de positie van vrouwen. Eva's overtreding is haar dochters de eeuwen door nagedragen. Doet Paulus dat hier ook? Moeten vrouwen na Pinksteren de gevolgen blijven dragen van de keuze van hun oermoeder? Het past niet bij wat Paulus, bijvoorbeeld in de Romeinenbrief, zegt over Adam en Christus. Je kunt het niet rijmen met het herstelwerk dat Christus door de Geest aan mannen en vrouwen heeft verricht! 1 Timoteüs 2:14 vraagt een dieper gaande studie van de concrete situatie in Efeze waarin Paulus opereert. Het argument uit vers 13 slaat wel terug op de situatie voor de zondeval. Dan kun je de vraag stellen of Paulus zich beroept op een paradijsregel met universele betekenis. Zoals ook Christus zelf zich in zijn onderwijs beroept op ordeningen van het leven voor de zondeval. De vraag is echter of het feit dat Eva na Adam geschapen is zo'n scheppingsordening is. Wat is een scheppingsordening? De vraag, wat een scheppingsordening is, kunnen we het best beantwoorden vanuit het onderwijs van Jezus zelf. In zijn debat met de Joodse leiders over huwelijk en echtscheiding wijst hij het geven van een scheidbrief af met een beroep op Genesis 2 (zie Matteüs 19:4-6): een regel dus voorafgaande aan de zondeval. Echtscheiding is ongeoorloofd omdat wij niet mogen scheiden wat God heeft samengevoegd. Daarbij verwijst Jezus naar de tekst: 'Zo komt het dat een man zich los maakt van zijn vader en moeder en zich hecht aan zijn vrouw, met wie hij één lichaam wordt' (Genesis 2:24). Uit de schepping van Eva naast Adam en de daarbij behorende argumentatie mogen we concluderen dat het huwelijk vanaf het begin door God is ingesteld en gewild. Dat kun je dus een scheppingsordening noemen, omdat Genesis 2 daar zelf de argumenten voor

aanvoert. Je kunt zelfs verder gaan. De verwijzing naar Genesis 2 maakt duidelijk dat het huwelijk gesloten wordt in een matriarchale samenleving: de man maakt zich los uit zijn familie en gaat over naar die van de vrouw. Na de zondeval komt deze matriarchale vorm van samenleven in nagenoeg geen enkele cultuur meer voor. Je zou dus kunnen zeggen dat een patriarchale cultuur, waarbij de vrouw wordt opgenomen in de familie van de man, tegen de scheppingsorde ingaat. Toegepast op onze cultuur betekent dit, als de scheppingsordening tenminste universeel geldig is, dat kinderen niet de familienaam van de vader, maar die van de moeder behoren te dragen. Er zijn meer voorbeelden te geven. De cyclus van de dag, van de maand en van het jaar zijn ordeningen die God in de schepping heeft gelegd. Daarmee worden ze nog geen norm voor het menselijk handelen, maar ze brengen er wel regel en orde in aan. En als mensen deze ordening negeren komen ze zichzelf tegen. Een bijzondere scheppingsordening is de week van zeven dagen. Deze past niet in de hiervoor genoemde cycli, die te maken hebben met de omloop van de hemellichamen. Maar ze speelt wel een zeer belangrijke rol in de Bijbel. Naar de scheppingsweek wordt terug verwezen in het onderwijs van het vierde gebod. En dan zien we hetzelfde als bij de Heer Jezus. Genesis zelf legt de grondslag voor het sabbatsgebod, wanneer gezegd wordt dat God op de zevende dag rustte. Daarop beroept Mozes zich als hij uit naam van de HEER de Israëlieten de cyclus van zes dagen werken en één dag rust inprent. Tegelijk laat dit voorbeeld zien dat zelfs een scheppingsordening niet absoluut is. Want de kerk na Pinksteren heeft de sabbat ingeruild voor de dag van Heer, de eerste dag van de week. De orde van de herschepping overruled daarmee de orde van de schepping. En dat lijkt zonder noemenswaardige discussie gerealiseerd te zijn. Is Paulus' beroep op Genesis 2 een beroep op zo'n scheppingsorde? Er is kennelijk een gegronde reden dat Paulus, via de instructies aan Timoteüs, vrouwen hun plaats wijst binnen de gemeente van Christus. Wat precies die reden is, laten we hier buiten beschouwing. In het boek Zonen en dochters profeteren komt dat wel uitgebreid aan de orde. Hier is van belang het argument dat Paulus aanvoert: Adam is eerst geschapen, daarna Eva. Het is duidelijk dat deze wijze van argumenteren verschilt van die van de Heer Jezus en van Mozes. Jezus beroept zich, net als Mozes, op de eerste hoofdstukken van Genesis, omdat deze zelf de argumentatie aandragen. Nergens lezen we echter in Genesis 2 dat het feit dat Eva na Adam geschapen is een argument is om Eva aan Adam ondergeschikt te maken. De volgorde geeft in de tekst van Genesis 2 geen aanleiding om tot een rangorde te concluderen, waarbij Eva ondergeschikt is aan Adam. Eerder is het omgekeerde het geval. Eerst wordt de materie geschapen. Daarna de vissen en de vogels. Vervolgens de landdieren. Als kroon op de schepping de mens. Welnu, als je die reeks serieus neemt, dan is Eva de diadeem op de kroon van de schepping (zie ook bv. Spreuken 12:4): de vrouw als voltooiing van Gods scheppingswerk. Genesis 1 en 2 zelf kennen het predicaat scheppingsorde niet toe aan de volgorde waarin de dingen geschapen zijn. Daarom kan Paulus' beroep op deze hoofdstukken, in tegenstelling tot het hierboven vermelde onderwijs van Jezus en Mozes, niet aangemerkt worden als scheppingsorde. Hij moet dus met zijn argumentatie een andere intentie hebben gehad. Conclusie: Op zoek naar Paulus' bedoeling met deze woorden hoeft het handwerk van de exegese niet belemmerd te worden door een massief beroep op een scheppingsordening.

Man/vrouw en ambt – welke weg slaan wij in? Lezing gemeenteavond Dronten-Noord

Dolf te Velde, 16 februari 2017

Hartelijk dank voor de uitnodiging om hier met jullie na te denken over een onderwerp dat al vrij lang op de kerkelijke agenda staat. Misschien ook wel een spannend onderwerp: wat gaat de generale synode straks beslissen? Hoe krijgen we daar plaatselijk in onze gemeente mee te maken?

Ik begin met een stukje voorgeschiedenis. Het gesprek over M/V in de kerk startte met de opdracht van de synode in 2005 om te komen tot een nadere beschouwing over dit onderwerp. Dit was naar aanleiding van een vraag uit de kerk van Barneveld-Voorthuizen naar "het vinden van een bijbelse basisvisie op de plaats van vrouwen in de kerk en hoe die zich verhoudt tot die in de samenleving". In 2008 verscheen een eerste rapport. Op basis van literatuurstudie en empirisch onderzoek constateerden deputaten dat er meerdere argumentatielijnen rond dit thema spelen en dat de opvattingen hierover binnen de kerken verschillen. Het volgende deputaatschap (2011) zette geen inhoudelijke stappen, maar publiceerde wel een handreiking en rapporteerde over het gebruik hiervan in

de gemeenten. Het rapport voor de synode van 2014 deed veel stof opwaaien: de meerderheid van deze deputaten betoogde dat de visie dat naast mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen, past binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld. Naast de exegese van kernpassages uit de bijbel speelde een visie op de kloof in cultuur tussen toen en nu een beslissende rol. De synode van Ede-Noord 2014 ging niet met het voorstel van de deputaten mee. De verhoudingen lagen sterk verdeeld tussen voorstanders en tegenstanders van het openstellen van de ambten voor zusters in de gemeente.

Je kunt gerust stellen dat wij als GKv al een flinke poos bezig zijn met dit thema. Een paar dingen die mij opvallen: in veel gemeentes zijn vrouwen op veel fronten actief. Vanouds in diaconaat / zusterhulp, in activiteiten met kinderen, administratieve ondersteuning etcetera. De laatste 15 jaar zie je dat dit breder wordt: onderdelen van een kerkdienst, bijvoorbeeld bijbellezen en bidden, worden door vrouwen ingevuld, zusters draaien mee in pastorale teams, of nemen deel aan het kerkenraadswerk als secretaris van het moderamen.

- Het is nog niet zo makkelijk om een argumentatie op te bouwen die iedereen overtuigt. Hebben wij als kerken wel de geestelijke spankracht en de bijbelse wijsheid om een knoop door te hakken?
- Intussen zie je wel dat de discussie is omgeslagen. Er zijn altijd voorstanders geweest van 'de vrouw in het ambt', maar die hielden zich vaak stil, en ze hadden het ook niet makkelijk. Nu hebben we twee keer achter elkaar een rapport van landelijke deputaten dat zich uitspreekt vóór openstelling van de ambten voor vrouwen. Dat versterkt bij velen het gevoel: dan zal het misschien toch goed en bijbels zijn.

Wij zijn niet de eerste kerkgemeenschap die worstelt met dit vraagstuk, en wellicht zijn we ook niet de laatste. Het is belangrijk om te beseffen dat je de vraag of vrouwen ambtsdrager mogen worden niet kunt beslissen met maar één soort argument. Dus niet met "Het is altijd zo geweest ..." Ook niet met "Paulus is toch duidelijk: vrouwen moeten zwijgen in de gemeente." Maar evenmin, van de andere kant, met de stelling "Je kunt het in deze tijd toch niet meer maken om vrouwen van deze functies uit te sluiten?"

Willen wij een open en opbouwend gesprek voeren, dan is het nodig dat we inzien dat er meerdere kanten aan het verhaal zitten, en dat je op elk van de niveaus van de discussie met meerdere inzichten rekening moet houden. Het verhaal is niet zwart – wit, en de kunst zal zijn om aan de verschillende elementen recht te doen. Laten we eerst kijken hoe de deputaten in hun [rapport](#) van begin november de lijnen trekken. De vorige synode kwam er niet uit, en zette daarom twee deputatenschappen aan het werk. Eén club moest onderzoek doen naar de praktische omgang met het M/V-vraagstuk in de plaatselijke kerken, en moest daarin het gesprek ondersteunen. De tweede groep moest een inhoudelijke visie presenteren. Voordat deze deputaten hun uiteindelijke rapport schreven, brachten ze in een tussenrapport naar voren dat er forse pijnpunten op tafel komen zodra we het gesprek over 'de vrouw in het ambt' aangaan: aan de ene kant de vrees dat we de bijbel loslaten; aan de andere kant het gevoel dat vrouwen al eeuwenlang onrecht wordt aangedaan in de kerk. De spannende vraag is natuurlijk: kun je aan die beide pijnpunten tegelijk recht doen?

Het uiteindelijke rapport van de deputaten heeft als titel "Samen dienen". Dat geeft de koers aan die zij met hun verhaal uitzetten: "we moeten toe naar een situatie waarin mannen en vrouwen samen dienen." Het eerste grote onderdeel van het rapport gaat over "Bijbelse bouwstenen". Je denkt dan al gauw aan een bak met Legosteentjes. Je moet ze sorteren om er daarna een mooi bouwwerk van te maken. Maar waar selecteer je op? Op groot / klein? Op kleur? Op rechte / schuine / ronde steentjes? De deputaten maken een indeling in vier lagen. Daarmee kun je de verschillende teksten plaatsen in het doorgaande verhaal van de bijbel. Het gaat om deze vier:

Laag I Schepping,
Laag II Gebroken realiteit,
Laag III Bevrijdend herstel,
Laag IV Fundamentele vernieuwing.

Bij de bijbelse bouwstenen gaat het ook over voorbeelden van vrouwen in de bijbel die voor een belangrijke taak worden ingezet. Bijvoorbeeld over Debora, de vrouwelijke rechter, en over het echtpaar Prisca en Aquila in het

Nieuwe Testament. Bij die inzet van vrouwen komen we echter ook teksten tegen die daar een rem op lijken te zetten. Vaak worden dat de 'zwijgtteksten' genoemd: 1 Kor. 14 en 1 Tim. 2. Kort gezegd gaat het volgens de deputaten om praktische aanwijzingen die Paulus geeft voor het gedrag van vrouwen in de gemeente. Ze moeten alles zó doen als past bij hun vrouw-zijn. Dan slaan deze teksten dus niet op een taak of een positie die vrouwen niet zouden mogelijk vervullen.

De derde bijbelse bouwsteen is het setje teksten waarin mannen worden aangesproken als 'hoofd' van de vrouw. Dit gaat volgens de deputaten niet om gezag of macht, maar om een verantwoordelijkheid om als man je vrouw lief te hebben. Als nieuwe, eigentijdse verwoording spreken de deputaten hier over 'de koppositie' van de man.

Uit de conclusies die de deputaten trekken uit het bijbelse materiaal haal ik drie dingen naar voren:

Vanaf het begin wil God dat mannen en vrouwen gelijkwaardig samen optrekken. In het OT, maar zeker in het NT, zien we vrouwen volop actief op alle terreinen, ook in werk dat wij nu als 'ambt' zouden aanmerken.

1. Voor een eigen taak en rol van vrouwen t.o.v. mannen als het gaat om 'ambten' geeft de Bijbel geen specifieke richtlijnen.

Het volgende grote hoofdstuk van het deputatenrapport gaat over wat die 'ambten' dan precies zijn. Belangrijk is hier de lijn die de deputaten trekken tussen de gaven die je als persoon hebt en kunt ontwikkelen – de roeping die vanuit de gemeente door God zelf op je af komt – en de officiële bevestiging in een taak binnen de gemeente. Volgens de deputaten is het voor het bijbelse beeld van 'ambt' niet interessant of het door mannen of door vrouwen wordt ingevuld. Ze wijzen dan bijvoorbeeld op de 'profetessen' die in het Nieuwe Testament en in de latere christelijke gemeenten voorkomen. Bij de ambten van predikant en ouderling wordt in de traditie wel over 'regeren' en 'gezag' gesproken, maar dat moeten we volgens de deputaten opvatten als 'dienen'.

Behalve de onderdelen 'Bijbel' en 'ambt' besteden de deputaten ook nog royaal aandacht aan de ontwikkelingen die zich in de praktijk van het werk in de kerk hebben voorgedaan, en aan de standpunten en adviezen van onze zusterkerken in binnen- en buitenland. Uiteindelijk komen ze op basis van de verschillende bouwstenen tot de *conclusie*, dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn, en dat ze zowel in het huwelijk als in de gemeente elkaar wederzijds moeten dienen. Voor de vraag of iemand ambtsdrager kan zijn, zijn de gaven die deze persoon ontvangt doorslaggevend, en niet het man- of vrouw-zijn. De deputaten stellen voor om principieel ruimte te geven aan de inzet van vrouwen in alle 'dienst' binnen de kerk, en iedere gemeente de ruimte te geven om zelf te bekijken in welk tempo en langs welke route zij daar invulling aan geeft. Concreet wordt een heel rijtje besluitteksten aan de synode voorgelegd, oplopend van het vasthouden aan de huidige situatie, via het beperkt open stellen van het diakenambt of het creëren van een aparte vrouwelijke ambtslijn naast de huidige mannelijke ambtsdragers, naar de meest vergaande optie: Alle ambten openstellen voor vrouwen. Die laatste optie heeft duidelijk de voorkeur van de deputaten.

In de rest van mijn verhaal wil ik drie belangrijke punten aan de orde stellen. Het eerste gaat over wat we kunnen leren uit de bijbelse gegevens m.b.t. de verhouding van mannen en vrouwen. Daarna gaat het over het karakter van 'ambten' in de kerk, en speciaal over de vraag naar 'gezag' in het ambt. Ik sluit af met de vraag, hoe wij in ons bijbellezen bepaald worden door de cultuur waarin wij leven.

Eerst dus: de bijbel open! De bezinning van de afgelopen jaren heeft in ieder geval bij mijzelf de ogen geopend voor de brede diversiteit die de bijbel laat zien als het gaat om vrouwen en mannen. Natuurlijk wisten we dat voorheen ook al wel, maar toch werd de bespreking van bijbelteksten sterk voorgesorteerd door het idee dat er een duidelijk verschil en misschien zelfs wel een rangorde was: de man is het hoofd en gaat voorop, de vrouw is de hulp en moet volgen. Zowel in het huwelijk als in de kerk bepaalde dat de insteek. Daarbij konden andere kanten van hoe vrouwen in de bijbel naar voren komen makkelijk buiten beeld blijven. Ik zie het als een echte verrijking dat we daar nu meer oog voor krijgen.

Dat begint bij de Heer Jezus zelf. In zijn omgeving komen we verschillende vrouwen tegen, zoals de vrouwen die genoemd worden in Lukas 8:2-3:

“enkele vrouwen die van boze geesten en ziekten genezen waren: Maria uit Magdala, bij wie zeven demonen waren uitgedreven, Johanna, de vrouw van Chusas, de rentmeester van Herodes, en Susanna – en nog tal van anderen, die uit hun eigen middelen voor hem zorgden”.

Er waren vrouwen bij uit de hogere kringen die blijkbaar zelf over het geld beschikten om in het levensonderhoud van Jezus en zijn leerlingen te voorzien. Gedeeltelijk hetzelfde groepje vrouwen komen we weer tegen als Lukas vertelt over de gebeurtenissen rond het graf van Jezus (Lukas 23:55, 24:10). En op de dag dat Jezus is opgestaan worden de volgende vrouwen bij name genoemd als getuigen van het lege graf: “Maria uit Magdala, Johanna, Maria de moeder van Jakobus, en nog enkele andere vrouwen”. Zij zijn de eerste getuigen, ze moeten aan de ongelovige apostelen gaan vertellen dat Jezus is opgestaan.

In de eerste hoofdstukken van Handelingen gaat deze lijn door: telkens wanneer Jezus’ leerlingen bij elkaar zijn, rond Hemelvaart en Pinksteren, zijn het mannen én vrouwen. Onder hen heeft Maria, de moeder van Jezus, een belangrijke plaats.

Het vervolg van het Nieuwe Testament geeft genoeg materiaal om de gedachte te ontzenuwen dat de verbreiding van het evangelie en de opbouw van de eerste christelijke gemeenten alleen iets van mannen is. Overal in het boek Handelingen kom je vrouwen tegen. Bijvoorbeeld Tabita, ook wel Dorkas genoemd, die in Joppe woonde en veel goeds deed voor anderen (Hand. 9:36). Zij runde, om zo te zeggen, de diaconie in Joppe. Zij heeft blijkbaar zo’n belangrijke plaats in de gemeente, dat ze de apostel Petrus erbij roepen als Dorkas sterft.

Een eindje verder, in Handelingen 16:13-15,40, vertelt Lukas hoe het evangelie Europa bereikt. In de eerste stad, Filippi, is het een groepje vrouwen aan wie Paulus als eerste over Jezus gaat vertellen. Het is iets wat je in de zending nog altijd tegenkomt, dat vrouwen het eerst aan het evangelie gehoor geven. Eén van deze vrouwen in Filippi is Lydia, een stoffenkoopvrouw uit Tyatira. Blijkbaar een welvarende vrouw, die ook een leidende rol op zich neemt in het eerste groepje christenen. De gelovigen komen bij haar thuis bijeen. Wat zou Paulus gedaan hebben met het aanstellen van oudsten als een gemeente alleen uit vrouwen bestond?

Ik noem verder nog de vier ongetrouwde dochters van de evangelist Filippus (Hand. 21:9), die de gave van de profetie bezaten. Profetie wil zeggen dat God door de Geest zijn wil bekend maakt aan wie Hij maar wil, mannen of vrouwen. En deze dochters van Filippus hebben dus permanent een gave om Gods wil te verstaan en door te geven. Daar zal in de gemeente ook gebruik van gemaakt zijn.

Een andere eyeopener zit in de teksten waar Paulus het woord ‘hoofd’ gebruikt voor de man en tegelijk van de vrouw vraagt om zich te ‘onderschikken’. Juist in die bijbelgedeeltes, 1 Korinte 11:2-15 en Efeze 5:21-33, wordt heel duidelijk dat man en vrouw een relatie van wederkerigheid hebben. De man die de leiding krijgt, wordt tegelijk opgeroepen om met volle overgave zijn vrouw lief te hebben, voor haar te zorgen en voor haar zichzelf te verloochenen. En Paulus noemt de vrouw “de luister van de man”, dat wil zeggen dat de man zijn positieve imago, zijn eer, ontleent aan zijn vrouw. En, zegt Paulus, “in hun verbondenheid met de Heer is de vrouw niets zonder de man, en ook de man niets zonder de vrouw”.

Daarmee kom je al dichtbij een tekst die vaak wordt aangedragen door degenen die vinden dat vrouwen gewoon, net als mannen, in de kerkelijke ambten mogen dienen. Galaten 3:27-28:

“U allen die door de doop één met Christus bent geworden, hebt u met Christus omkleed. Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen – u bent allen één in Christus Jezus.”

De discussie in Galaten gaat over je *sociale identiteit*: moet je als christen nog het stempel “Jood” in je paspoort dragen? Moet je besneden zijn om het onderscheid met de heidenvolken zichtbaar te maken? Paulus gaat er met al zijn heftigheid tegenin. Hij verwijst je terug naar die ene Redder, Jezus Christus, en naar die ene doop waarmee je

onlosmakelijk aan Christus wordt vastgemaakt, letterlijk: met Hem omkleed. Paulus verbindt daar consequenties aan voor je sociale identiteit. De verschillen waar wij altijd zo'n punt van maken: ben je Jood of Griek; ben je slaaf of vrij; ben je man of vrouw – die verschillen doen er niet meer toe.

Alleen, het lastige voor de discussie waar wij nu midden in zitten, is dat Paulus het niet echt concreet uitwerkt. Maar wat het betekent voor mannen en vrouwen in hun onderlinge relaties en posities, wat het betekent dat ze één zijn in Christus Jezus, dat vertelt Paulus er niet bij.

Op dat punt begint mijn moeite met de manier waarop het deputatenrapport de lijnen trekt door het bijbelse materiaal. Nog wat sterker kom je dat trouwens tegen in het boek "Zonen en dochters profeteren" van een werkgroep die vooral uit leden van de GKv bestaat. Met behulp van teksten zoals Galaten 3 betoogt men dat er in het evangelie van de verlossing door Christus een beweging wordt ingezet, die mensen niet alleen bevrijdt van de slavernij aan de zonde, maar die ook alle maatschappelijke verhoudingen in een nieuw licht zet. Als je echt serieus neemt dat alleen het verbonden zijn aan Christus er nog toe doet, dan moet op den duur alle ongelijkheid tussen mensen wel gaan verdwijnen. Hoe aantrekkelijk deze redenering ook is, er gaat mijns inziens toch het een en ander fout. Is het niet vreemd dat dezelfde Paulus die zo radicaal alle onderscheid irrelevant verklaart in Galaten 3, tegelijk zulke stevige uitspraken doet om vrouwen op hun plaats te zetten? Juist het feit dat we in onze tijd en cultuur zo zonder meer enthousiast zijn voor de ene lijn, zou voorzichtig moeten maken.

Kan het misschien zo zijn dat in de bijbel tegelijk de fundamentele eenheid van mannen en vrouwen, als beide delend in het heil van Christus, met kracht naar voren wordt gebracht én er ruimte blijft voor een onderscheid in taken, verantwoordelijkheid en positie? Het lijkt er op dat wij in onze tijd moeten kiezen tussen óf ongelijkheid van mannen en vrouwen óf volstreekte gelijkheid. Maar laten we ons dan niet een tegenstelling opdringen die er op basis van het evangelie niet hoeft te zijn? Ik denk dat Paulus, Petrus, en de andere apostelen inderdaad ontdekt hebben hoe door het geweldige nieuws van Christus en van Gods koninkrijk alle aardse verhoudingen in een nieuw licht gezet worden. Rang en stand, afkomst en status, het wordt allemaal relatief. Wij worden meegenomen in de grote beweging naar Gods nieuwe wereld, waarin Hij alles zal zijn in allen. Toch wil dat niet zeggen dat er geen verschillen meer zijn. In de tussentijd houdt God vast aan de relaties die het mensenleven bepalen: niet alleen man-vrouw, maar in hetzelfde rijtje altijd ook ouder-kind en heer-slaaf. Deze basisrelaties worden in het NT niet afgeschaft. Christenen worden juist teruggebracht bij hoe God het bedoelt. De patronen van samenleven worden van binnenuit geheiligd door de liefde van Christus, en zo komen ze opnieuw tot hun recht.

Zo kom ik ook bij de manier waarop het deputatenrapport omgaat met de zogenoemde 'zwijgtteksten'. Het is jammer als deze teksten helemaal op zichzelf komen te staan. Dan lijkt het of al het bijbelse materiaal overweldigend in één richting gaat, namelijk complete gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen, maar dat – jammer maar helaas – deze twee teksten daar nog een blokkade in vormen. Ik zou eerder omgekeerd willen verdedigen dat wat Paulus in 1 Korinte 14 en 1 Timoteüs 2 aanhaalt het topje van de ijsberg is van de doorgaande bijbelse lijn over de verhouding van mannen en vrouwen.

Maar laten we eerlijk zijn: het is niet eenvoudig om precies scherp te krijgen wat de strekking is van de aanwijzingen die Paulus in deze teksten geeft. In 1 Korinte 14 is Paulus bezig om het haantjesgedrag van de christenen in Korinte in te dammen, hij dringt aan op vrede en orde in de gemeente. Twee, hoogstens drie, mogen in klanktaal spreken, en alleen als er ook iemand is om uitleg te geven. Heeft iemand een profetie doorgegeven, dan moet die weer plaatsmaken voor een ander die een boodschap van God krijgt. Ieder op z'n beurt, is Paulus' regel.

Wat Paulus dan zegt over de vrouwen, sluit daar direct bij aan. Ligt dat dus ook op het niveau van een ordemaatregel? Zit er achter dat het helemaal een kippenhok wordt als de vrouwen zich ook nog mengen in het geheel van klanktaal, profetie en discussie daarover? Hoezo is het een schande voor een vrouw als ze tijdens een samenkomst spreekt? We moeten bedenken dat een vrouw in die tijd vaak veel minder opleiding kreeg dan een man. Laat ze door een domme vraag zien dat ze niet veel in haar mars heeft? Zet ze haar man voor schut door, los

van hem, mee te doen in de discussie? In onze tijd zijn vrouwen net zo hoog opgeleid als mannen. En zou je er echt moeite mee hebben als je vrouw zelf een kritische vraag stelt? Mag ze alleen praten via haar man?

Het lastige punt is dat Paulus ook redenen geeft voor zijn aanwijzing aan vrouwen om niet het woord te voeren in de gemeente. Twee dingen noemt hij: 1. Het is een schande voor een vrouw als ze tijdens een samenkomst spreekt. Dat lijkt een wat gevoelsmatig argument, en dat kan ook per tijd en cultuur nogal verschillen. 2. Paulus noemt verder als argument 'zoals ook in de wet staat'. Dat geeft een diepere verankering: niet alleen een kwestie van smaak of gewoonte. Maar over welke wet heeft Paulus het? Misschien het burgerlijk wetboek van die tijd – het Romeins-Griekse recht dus – maar misschien ook wel de wet van God. En dan moet je dat breed opvatten, niet alleen de 10 geboden, maar alle vijf boeken van Mozes, of zelfs het hele Oude Testament. En wie weet doelt Paulus ook wel op de orde die aan het begin van de bijbel, in Genesis 2 gegeven wordt doordat de man, Adam, eerder geschapen is dan de vrouw, Eva.

Dat begin van Adam en Eva komt ook naar voren bij dat tweede stukje uit 1 Timoteüs 2. De concrete aanwijzingen die Paulus aan vrouwen geeft, zijn weer vrij stevig: gehoorzaam en bescheiden zijn, niet zelf onderwijs geven of gezag uitoefenen, maar zich laten onderwijzen. Hoe kun je dat doortrekken naar onze maatschappelijke verhoudingen, en naar activiteiten in ons kerkelijk leven? Maar het gaat me ook hier om het argument dat Paulus geeft: twee keer iets over Adam en Eva. Adam is als eerste geschapen, daarna Eva. Paulus lijkt te willen zeggen: de volgorde waarin God man en vrouw geschapen heeft – kijk maar in Genesis 2 – houdt ook een soort rangorde in, en die rangorde blijft voor alle mannen en vrouwen gelden en betekent dat vrouwen geen gezag over mannen mogen hebben. En nog een bijkomend argument: de vrouw is toch maar als eerste bezweken voor de misleiding door de duivel, toen ze luisterde naar de slang en at van de verboden vrucht. Eén misstap van één vrouw, Eva, betekent voor altijd een onderworpen positie voor vrouwen. Het deputatenrapport houdt zich uiteraard met de uitleg van deze teksten bezig. Maar terwijl zij de strekking sterk inkleuren vanuit de specifieke situatie van vrouwen in die tijd, laten ze eigenlijk de argumenten van Paulus liggen. Die spelen geen rol in de zin dat er nog altijd voor ons een aanwijzing in ligt voor Gods bedoeling met mannen en vrouwen in hun onderlinge verhouding. Terwijl ik denk dat juist de verwijzingen naar de wet (in 1 Korinte 14) en naar de schepping (in 1 Timoteüs 2) te diep steken om ze gelijk te stellen aan meer toevallige overwegingen van smaak of gewoonte. En het zou mij ook te ver gaan om te suggereren dat Paulus zijn argumenten alleen maar inbrengt omdat hij nu eenmaal zijn punt wil scoren, zonder het eigenlijk zo te menen.

Korte conclusie op dit punt: als we met een open blik rondkijken in wat de bijbel vertelt over mannen en vrouwen, dan kunnen we onder de indruk raken van de veelheid aan activiteiten waarin vrouwen vanaf het begin door Christus en zijn gemeente zijn ingeschakeld. Ook ontdekken we dat onze positie als vrouw of man met alles wat eraan vastzit relatief wordt als wij onze identiteit in Christus vinden. Tegelijk wordt in het NT het verschil tussen mannen en vrouwen niet afgeschaft, maar juist opnieuw bevestigd en op het spoor van de heiliging door de Geest van Christus gezet. De apostelen houden vast aan een zekere orde van mannen en vrouwen, met een daarbij behorend verschil in taak en positie, die blijkbaar overeenkomt met Gods bedoeling.

Nu moeten we ook nog wat doordenken over het begrip 'ambt'. Het accent dat de deputaten leggen op de koppeling van gaven – roeping – bevestiging is heel waardevol. Dit maakt duidelijk dat een ambt in de kerk niet een erebaan is waar je status aan ontleent, maar dat het alleen werkt op basis van een bijzondere geschiktheid die de Heilige Geest je geeft. Door zo sterk van de gaven in de gemeente uit te gaan, wordt bovendien voorkomen dat het ambt los komt te staan van de gemeente. Ook is het belangrijk om te beseffen dat je niet op eigen houtje kiest voor een ambt: de gaven die jij van de Heilige Geest ontvangt, worden door anderen herkend, en zo komt de roep naar je toe om een bijzondere taak op je te nemen. En, tenslotte, het is inderdaad kenmerkend voor de ambten dat je dan ook een formele inbedding en legitimatie ontvangt om in het midden van de gemeente je taak uit te oefenen.

In het verhaal van de deputaten over de ambten blijven tenminste twee dingen onderbelicht. Het eerste is de figuur van de 'oudste' die we overal in de Nieuwtestamentische gemeenten tegenkomen. Het lijkt mij niet juist als het rapport stelt: "De oudste-ouderling is een creatie van de Reformatie". In het wisselende beeld van apostelen,

profeten, evangelisten, herders, leraars, opzieners etcetera is in het NT juist de 'oudste' de constante figuur, als leidinggevende in elke gemeente. Zoals in het bevestigingsformulier voor ambtsdragers staat, "werd met het woord oudste een persoon aangeduid die een regeerambt bekleedde". Vanuit het Nieuwe Testament is duidelijk dat juist de oudste het vaste basisambt in de christelijke gemeente is, dat er altijd en overal moet zijn. De apostel Paulus stelt op zijn zendingsreizen in alle gemeentes die hij sticht oudsten aan. Ook aan zijn medewerker Titus geeft hij (Titus 1:5) de instructie om op Kreta "in elke stad oudsten aan te stellen". Door aan de figuur van de oudste slechts minimale aandacht te besteden, laat het deputatenrapport mijns inziens te makkelijk de vraag liggen in hoeverre de vereisten die Paulus een aantal keren voor deze oudsten geeft, een algemene strekking hebben, die dus uitgaat boven de specifieke situatie van gemeentes toen en daar. Is dit niet het blijvende patroon, ook voor de kerken in de eeuwen die volgen?

Direct met deze eerste lacune verbonden, is het feit dat in het rapport een typering van de inhoudelijke componenten en taken van ambtsdragers ontbreekt. Als je in de brieven aan Titus en Timoteüs verder leest, zie je dat de oudsten hun leidinggevende positie bekleden met als doel een aantal activiteiten, zoals: zich houden aan de betrouwbare boodschap die in overeenstemming is met de leer, zodat hij in staat is om anderen met heilzaam onderricht te bemoedigen en dwarsliggers terecht te wijzen (Titus 1:9). Dat een ouderling gezag heeft en leiding geeft, is niet omdat hij een zwart of paars jasje aanheeft, maar omdat hij je met het woord van God komt aansporen, troosten en corrigeren, omdat hij erop toeziet dat alles in vrede en met goede orde toegaat.

Daarmee koppel ik terug naar het vorige stuk van mijn verhaal, over de uitleg van enkele belangrijke bijbelteksten. Ik vraag aandacht voor het belang van het "tussenliggende argument". Welke extra overweging heb je nodig om van bijvoorbeeld een tekst in 1 Korinte 14 te komen tot een conclusie over 'de vrouw in het ambt'?

Naar mijn waarneming vertoont het deputatenrapport in beide hoofddelen een lacune waardoor het 'tussenliggende argument' achterwege blijft. In de ambtsleer komt het inhoudelijk gezaghebbende van het optreden van ambtsdragers niet goed uit de verf. In de uitleg van toegespitste teksten als Efeze 5, 1 Timoteüs 2 en 1 Korinte 14 blijven die elementen die invulling geven aan onderscheid in taak en positie van mannen en vrouwen heel minimaal, en spelen de diepere overwegingen die de apostel daarbij aandraagt (de wet, de schepping) geen positieve rol. Dat zijn de tussenliggende argumenten die wegvallen, en wat je dan overhoudt is een tamelijk kale constatering van: "het mag misschien wel niet van Paulus, maar eigenlijk weten we niet wát er niet mag en waarom." Op deze manier maken we het onszelf wel heel moeilijk om in ons huidige culturele klimaat in lijn met Paulus te blijven.

Dat brengt ons bij de laatste hoofdvraag die ik vanavond aan de orde wil stellen: hoe staan wij met het onderwerp 'man/vrouw en ambt' in de spanning tussen bijbel en cultuur? We hoeven er niet omheen te draaien: allemaal hebben we met die spanning te maken. In de hele samenleving om ons heen is het volstrekt normaal dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn, dat zij dezelfde rechten hebben om aan het politieke en economische leven deel te nemen. Meisjes volgen opleidingen op hetzelfde niveau als jongens, en beroepen als arts of rechter of directeur kunnen door vrouwen net zo goed – of nog beter – worden vervuld als door mannen. Ook als christenen hebben wij deze gelijkstelling geaccepteerd, zo niet in theorie, dan toch wel in de praktijk. Het is niet vreemd als we dan frictie ervaren wanneer het in de kerk anders gaat. Welke redenen hebben wij om vrouwen die net zo gekwalificeerd zijn als mannen toch niet tot de belangrijkste taken en functies in de kerk toe te laten?

Willen we tot een bevredigend antwoord op de vraag naar 'de vrouw in het ambt' komen, dan zullen we die kloof tussen de bijbel – tenminste zoals we die tot nu toe hebben opgevat – en onze huidige maatschappij onder ogen moeten zien. Sommige kerkleden zijn allergisch geworden voor het woord 'hermeneutiek'. Maar je kunt eenvoudig niet zónder hermeneutiek. Het is niet mogelijk om de bijbel te lezen en op je leven van vandaag toe te passen zónder dat je daarbij beïnvloed wordt door wat in onze huidige context normaal is, of zónder de vraag te stellen naar de betekenis die de eigen tijd en cultuur van de bijbel heeft voor de manier waarop Gods Woord naar ons toe komt. Als je er stilzwijgend vanuit gaat dat jouw interpretatie van een stukje uit de bijbel zonder meer waar is, heb je waarschijnlijk een aantal terechte vragen overgeslagen.

De vraag is wel, in welke verhouding wij de bijbel en onszelf zien, de bijbel in de tijd en cultuur van toen, wij in de tijd en cultuur van nu. Het rapport dat aan de vorige synode werd aangeboden, trok het nogal ver uit elkaar. Aan de ene kant heb je de uitleg van bijbelteksten, en die laat soms geen andere conclusie toe dan dat bepaalde taken of verantwoordelijkheden niet voor vrouwen zijn weggelegd. Maar aan de andere kant is dat in onze huidige cultuur onbestaanbaar. En dus moeten we een stap verder zetten, voorbij wat de apostelen in het Nieuwe Testament zeggen. In die scherpe tegenstelling was dit standpunt niet overtuigend. Het nieuwste deputatenrapport kiest dan ook een andere route: we moeten al in de uitleg van de bijbelse gegevens zelf rekening houden met de invloed van culturele patronen, waaraan de bijbelschrijvers – en daarachter God zelf – zich hebben aangepast. De deputaten signaleren een contrast tussen een cultuurbepaalde lijn in de bijbel en een genadige lijn. De doorgaande lijn van verlossing die alle ongelijkheid doorbreekt is dan natuurlijk de genadige lijn, en bij die lijn willen we aansluiten – toch? In het omgaan met de bijbel lijkt het mij riskant om op deze manier een tegenstrijdigheid in te bouwen, niet maar in hoe wij de bijbel uitleggen, maar in de bijbel zelf. Verdraagt dat zich met het karakter van de bijbel als Gods eigen Woord? Doet God het dan zelf de ene keer goed, maar de andere keer toch wat minder? Meer dan eens spreken de deputaten als hun ‘vast beginsel’ uit dat zij willen luisteren naar wat de Bijbel zegt. Die intentie honoreer ik ten volle. Tegelijk heb ik op een aantal punten aangegeven dat ik niet overtuigd ben door de manier waarop zij dit in de praktijk uitwerken. Behalve dat je over allerlei exegetische details van mening kunt verschillen, zit daar mijns inziens ook deze factor in, dat de deputaten vanaf het begin vanuit een cultureel bepaalde voorkeur voor gelijkheid naar de bijbel zijn gaan kijken. Daardoor halen ze consequent naar voren wat volgens hen past bij de ‘genadige lijn’. Daar tegenover spreekt uit het rapport soms een bijna negatief oordeel over andere kanten van het bijbelse spreken, dat blijft hangen in cultuurbepaalde voorstellingen. Ik geloof dat we hier vanuit een gereformeerde visie op de bijbel toch op wat gevaarlijk terrein komen.

Het zou goed zijn om niet bij de afstand en de beleving van een kloof te blijven staan. Maar om het fundamentele geloof op te pakken dat we in dat boek van lang geleden de levende stem van de sprekende God zelf vernemen. En vanuit dat geloof het vertrouwen te ontwikkelen dat God ook ons wel weet te bereiken in ons leven van de 21e eeuw. Dat geldt veel breder dan alleen het thema ‘man/vrouw en ambt’. Over de hele linie van ons leven is het de vraag: Waardoor wij ons laten bepalen: door de waarden, patronen, en grote verhalen van de cultuur waarin wij leven, of door het bevrijdend evangelie van Christus? Bij de vraag naar ‘vrouw en ambt’ raakt ons dat op een punt dat heel gevoelig ligt. En we schieten er niets mee op als we van de weeromstuit weer in een ouderwets rolpatroon van werkende vader en huismoeder terugschieten. Maar de vraag is hier wel concreet: wat betekent het om ons aan het gezag van God in zijn Woord te onderwerpen? Ook als je weet dat je deze gehoorzaamheid aan de Schrift niet altijd waar kunt maken, en als je beseft dat je nuances moet aanbrengen, is het nog steeds een richtinggevend principe. De waarheid ligt niet in onze hand, maar moet ons vanaf de andere kant, van God, geschonken worden.

Als kerken staan wij voor een keuze. Eerst landelijk, op de generale synode die net begonnen is. We weten niet wat daar uit zal komen. Maar het zal vervolgens ook op ons plaatselijke bordje komen. We moeten het maar niet op voorhand groter maken dan het is. Op een bepaalde manier is de vraag in welke functies of ambten vrouwen kunnen dienen met de hun geschonken gaven, niet meer dan een praktische en relatieve vraag. Het is ook een vraag waar je vanuit de bijbel meerdere kanten aan kunt ontdekken. Wie vóór vrouwen in het ambt is, zal recht moeten doen aan het onderscheid dat door de hele bijbel heen gemaakt wordt tussen mannen en vrouwen, een onderscheid dat niet los staat van verantwoordelijkheden en posities. Wie tégen vrouwen in het ambt is, zal moeten erkennen dat bij alle verschil mannen en vrouwen wezenlijk één zijn door hun gezamenlijke identiteit in Christus, en die zal bovendien ruimte moeten maken voor de veelsoortige gaven van vrouwen die blijkens het Nieuwe Testament onbekommerd ingezet kunnen worden in de gemeente. Belangrijker dan de concrete beslissing die we nemen over dit praktische vraagstuk is het bredere verhaal dat we erbij hebben. Weten we elkaar met bijbelse argumenten te overtuigen dat de weg die wij gaan de weg van Christus is? Of bewegen we ongewild in een richting die ons van Christus en zijn Woord kan losmaken? Laten we ons met heel ons leven meenemen in het grote verlossingswerk van God, of blijven we toch liever de dingen op onze eigen manier doen? Die grotere vragen maken dat er toch wel wat aan het vraagstuk ‘man/vrouw en ambt’ vastzit. Daarom is het mijn hoop en mijn gebed dat wij elkaar in dit gesprek in liefde kunnen vasthouden, door steeds weer ons door Gods eigen Woord te laten gezeggen.